

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Bc. Marie Čechová

Milíčův dům a sociálně pedagogická činnost P. Pittra
Milíč's house and the socio-pedagogical activity of P. Pitter

Praha 2024

Vedoucí práce: prof. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu diplomové práce, prof. PhDr. Tomáši Kasperovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, trpělivost a cenné rady, kterými mě po celou dobu psaní práce provázel.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne _____

Bc. Marie Čechová

Abstrakt: Diplomová práce se zabývá významem osobnosti Přemysla Pittra. Cílem diplomové práce je zjistit, jaké výchovné a vzdělávací znaky ve své pedagogické činnosti Přemysl Pitter uplatňoval v meziválečném období a určit jejich přínos a význam. Práce je složena ze dvou částí, teoretické a praktické. První část je zaměřena na osobnost Přemysla Pittra a vznik a fungování Milíčova domu. Praktická část v podobě analýzy textu je zaměřena na vzdělávací a výchovné znaky, které P. Pitter uplatňoval a zda se tyto metody dají uplatnit v současné době.

Klíčová slova: Milíčův dům, meziválečné období, pedagogika, Přemysl Pitter, výchova, vzdělávání.

Abstract: The diploma thesis deals with the significance of the personality of Přemysl Pitter. The aim of the diploma thesis is to find out what educational and educational features Přemysl Pitter used in his teaching activities in the interwar period and to determine their contribution and significance. The work consists of two parts, theoretical and practical. The first part is focused on the personality of Přemysl Pitter and the creation and functioning of Milíč's house. The practical part in the form of text analysis is focused on education and educational features that P. Pitter applied and whether these methods can be applied nowadays.

Keywords: Milíč's house, interwar period, pedagogy, Přemysl Pitter, upbringing, education.

Obsah

Obsah.....	8
Úvod.....	7
1. Přemysl Pitter	10
1.1. Život	10
1.2. Kariéra	14
2. Milíčův dům	20
2.1. Vznik	20
2.2. Činnost.....	22
2.3. Zotavovna a letní tábor v Mýtě u Rokycan	24
2.4. Milíčův dům v době 2. světové války	25
2.5. Milíčův dům po 2. světové válce.....	27
3. Sociálně pedagogická činnost P. Pittra v meziválečném období.....	29
3.1. Zdravá výchova	31
4. Vzdělávací a výchovné prvky v Milíčově domě	35
4.1. Společné prvky Milíčova domu.....	36
5. P. Pitter a současnost	52
Závěr	64
Seznam použitých informačních zdrojů	69

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá sociálně pedagogickou činností Přemysla Pittra, jedné z nejvýznamnějších postav československé pedagogiky 20. století. Cílem této práce je podrobně prozkoumat Pitterův přístup k výchově a vzdělávání dětí a mladých lidí, kteří se ocitli v obtížných sociálních podmínkách, a analyzovat jeho přínos pro rozvoj sociální pedagogiky v Československu i jeho odkaz pro současnou pedagogickou praxi. Pitterův přístup k výchově byl založen na hlubokém respektu k jednotlivci, rozvoji morálních hodnot a snaze o harmonický rozvoj dětí. V jeho práci hrály klíčovou roli hodnoty jako soucit, tolerance a respekt, které byly nedílnou součástí jeho pedagogického přístupu a měly zásadní vliv na formování dětí a jejich začlenění do společnosti.

Jedním z jeho nejvýznamnějších projektů byl Milíčův dům, založený v roce 1933 na pražském Žižkově, který se stal útočištěm pro děti ze sociálně znevýhodněných rodin. Milíčův dům nejenže poskytoval dětem základní vzdělání a výchovu, ale také je připravoval na život ve společnosti, podporoval jejich rozvoj a poskytoval jim bezpečné prostředí. Tato práce zkoumá, jak významně Milíčův dům přispěl k pomoci těmto dětem, a jaký dopad měla Pitterova práce na jejich životy.

Práce se zaměřuje na několik klíčových okruhů. Patří mezi ně podrobná analýza životní dráhy Přemysla Pittra a jeho filozofických základů. Dále se zabývá přehledem a podrobným zkoumáním výchovných metod a přístupů, které Pitter využíval, zejména v kontextu Milíčova domu. Součástí výzkumu je i zhodnocení dopadu, který měl Milíčův dům na děti ze sociálně znevýhodněných rodin. Práce se rovněž zamýšlí nad významem Pitterova odkazu a jeho možným využitím v současné pedagogické praxi a hodnotí jeho

dlouhodobý vliv na rozvoj sociální pedagogiky a jeho přínos v oblasti humanitární činnosti.

Konkrétněji se tato diplomová práce se zaměřuje na několik klíčových výzkumných otázek. První otázkou je, jaké výchovné a vzdělávací metody Přemysl Pitter uplatňoval ve své pedagogické činnosti v Milíčově domě. Dále práce zkoumá, jakým způsobem fungoval Milíčův dům a jaká byla jeho role ve výchově dětí z chudých poměrů. Třetí otázka se věnuje tomu, jakým způsobem Přemysl Pitter přispěl k rozvoji sociální pedagogiky v Československu. Práce se rovněž zamýšlí nad tím, jak mohou být pedagogické principy a metody, které Pitter využíval, uplatněny v současné pedagogické praxi. Nakonec se zabývá vývojem Pitterovy práce s dětmi mezi světovými válkami a po druhé světové válce a sleduje, jaký humanitární dopad jeho činnost měla.

Práce vychází nejen ze sekundárních zdrojů a odborné literatury, ale také z primárních pramenů z Archivu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, kde se nacházejí deníky z Milíčova domu, osobní záznamy, časopisy *Sbratření* a další materiály dokumentující Pitterovu pedagogickou činnost.

Zápisy v denících, které se nacházejí v Archivu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, poskytují velmi podrobný a strukturovaný pohled na každodenní život v letních táborech či výukových zařízeních, která byla pod vedením těchto osobností. Tyto deníky popisují různé druhy aktivit, kterým se děti věnovaly během prázdninového programu – od pracovních úkolů až po zábavní činnosti. Záznamy zachycují živý obraz organizace prázdnin, ať už šlo o venkovní aktivity či činnosti uvnitř pavilonů. Kromě toho v nich nalezneme také zmínky o přítomnosti dospělých vedoucích a jejich roli při praktické výuce a dalších úkolech. Deníky, z nichž všechny zápisy pocházejí, jsou velmi detailní a strukturované, což umožňuje nahlédnout do každodenního fungování

zařízení, kde Pitter a Fierzová působili. Přestože poskytují velmi živý a ucelený obraz běžných aktivit a organizace, neobsahují dostatečné množství detailních informací potřebných pro hlubší zkoumání v rámci diplomové práce. Všechny deníky jsou totiž psány podobným způsobem, a tudíž by další analýza těchto zápisů nepřinesla nové poznatky, které by mohly zásadně přispět k hlubšímu výzkumu. Proto, i přes jejich informační bohatství v rámci popisu každodenních činností, jejich obsah nepřidává žádnou hodnotu pro další pedagogické či historické zkoumání v rámci této práce. To je jedním z důvodů, proč jsou v této práci zmiňovány velmi zřídka.

1. Přemysl Pitter

Přemysl Pitter žil ve dvacátém století a byl to pedagog, který uplatňoval moderní a humanistický přístup vzdělávání dětí. Ve dvacátých letech založil Milíčův dům v Praze a po druhé světové válce zachraňoval židovské i německé děti. Byl to člověk, který svůj život obětoval dětem. Jeho odkaz v oboru vzdělávání a také dětských práv je obdivuhodný. Pitterova činnost a snaha pomoci těm, kteří to potřebují nebyla zbytečná.

1.1. Život

Přemysl Pitter se narodil 7. dubna 1895 v Praze jako sedmé dítě, ale všichni jeho sourozenci zemřeli před jeho narozením. Jeho matka často pronášela modlitby za zesnulé sourozence, i přes přítomnost víry v rodině byl Přemysl ateistou. Cestu k náboženství si našel o pár let později. Zimy trávil v Praze na Smíchově, zbytek roku byl u tety na venkově, kde si vybudoval blízký vztah k přírodě a zvířatům. Ve škole nijak nevynikal, proto jí předčasně opustil a nastoupil k otci do tiskařského závodu. Po smrti obou rodičů se pokusil o sebevraždu ve svých sedmnácti letech. Závod byl donucen prodat konkurenci (Kosatík, s. 19, 2009).

Na začátku první světové války Přemysl Pitter odchází na ruskou frontu v Haliči. Zde zjišťuje, že nic není, jak si představoval. Bída a utrpení kolem něho mu otevřela oči, všude přítomná smrt ho nutí vidět nesmyslnost v zabíjení jiných lidí. Původně ateista se postupně stává učencem Božího slova, věřícím. Denní boj o holý život ho nutí zamýšlet se nad věcmi, které ho dříve nezajímaly nebo v nich neviděl podstatu. Poté, co byl zraněn, si myslel, že se dostane domů. Bohužel, zranění nebylo vážné, a z jeho původního oddílu moc vojáků nezbylo, proto byl přeložen k jinému oddílu a znovu poslán na frontu.

Stále ovšem přemýšlel nad smyslem bytí, války a také nad tím, co se stane s jeho duší po smrti. Ve válce stále nenašel smysl a nechápal, co je jejím cílem, proto se rozhodl, že dezertuje. Naneštěstí byl při svém pokusu o útěk dopaden. Ve vězení, kde čekal na polní soud, s ním byl mladý hoch, který také utekl z fronty. Tento voják celou noc před svým rozsudkem plakal. Druhý den vojáka zastřelili. Pitter předpokládal, že ho postihne stejný trest, trest smrti. Soudce musel přijít do vězení za ním, jelikož Pitter nebyl schopen sám chodit. Soudce, který také pocházel z Prahy, ho nenařídil zastřelit či jakkoliv zabít, ale poslal ho opět na frontu. Znovu se ocitá na místě, kde chtěl být ze všeho nejméně. Modlí se stále častěji (Kosatík, s. 9-18, 1996).

Život ve válce nebyl pro něj. Netrvalo dlouho a znovu se pokusil zběhnout. Nebyl převezen do vězení, ihned ho odsoudili k smrti na místě. V tento okamžik se zdálo být všechno ztracené. Nyní ho zachránil nepřítel, který v noci provedl nečekaný útok. Pitter tak mohl nepozorovaně utéct a nastoupit do vlaku pro raněné, a tak se dostat až do Prahy. Netrvalo dlouho a opět byl povolán na italskou frontu. Již nechtěl zabíjet nepřátele, proto se z něj stává telefonista. Zjistil, že i jako pouhý telefonista, který předává rozkazy, je součástí zabíjení a tížilo ho svědomí. Válka stále pokračovala a Pitter jí byl součástí, ať se mu to líbilo či nikoliv. Příšerná vedra a neustálá fyzická námaha nebyla pro zdraví vojáků ničím přínosná, většina z nich chytila úpal nebo úplavici. Nemoc se nevyhnula ani samotnému Přemyslu Pittrovi, který se dostává do nemocnice. Zde, po domluvě s lékařem, zůstává jako lékařský pomocník. Na frontu se vracet nechce. V práci v nemocnici nachází smysl, rád pomáhá druhým. I přesto není vše poklidné, jak si představoval. Poté co Pitter pomůže vojákovi z Československa, místo poděkování je voják nevděčný a osočí ho, že se pouze schovává a drží místo někomu, kdo by si ho zasloužil více. Začne ho opět tížit svědomí a obrací se k Bohu. Najednou svitla naděje,

konec války byl tu. Každý se chtěl vrátit domů, ale vlaky přestaly jezdit. Pitter se se svými spolubojovníky dostal do Chorvatska. Zde se rozhodne přidat k České legii. Pomáhá zdravotníkům v přístavu v Rijece raněným a nemocným. Do své rodné Prahy se vrátil koncem roku 1918 (Kosatík, s. 13, 1996).

Po svém návratu z války byl Přemysl spolu s ostatními vojáky okamžitě vyzván na nádraží k tomu, aby se ihned hlásil v příslušných kasárnách. Jelikož tuto výzvu neuposlechl, později šel přímo za ministrem obrany Václavem Klofáčem. Přemysl ho znal od dětství, protože pracoval v otcově tiskárně a v době, kdy byl Klofáč uvězněn na Hradčanech na začátku války, mu Přemysl pomáhal jako příslušník strážní služby. Přemysl Pitter se ocitl v pozici sociálního referenta v oddělení pro dlouho sloužící poddůstojníky. Tato práce však nedokázala Přemysla uspokojit a brzy požádal o propuštění, i když mu jeho nadřízený nabízel zvýšení platu a kariérní růst. Přemysl se však stále ve svém nitru zabýval myšlenkami na své pravé poslání a ve vzpomínkách se neustále vracel k událostem, které prožil na bojišti (Pasák, s. 11, 1997).

Touha po poznání písma svatého a učení Ježíše Krista přiměla Přemysla Pittra navštěvovat Husovu bohosloveckou fakultu pouze jako posluchač (Pasák, s. 16, 1997). Zde také objevil Jana Milíče z Kroměříže a stal se jeho velkým obdivovatelem. Považoval ho za svůj vzor. Proto začal studovat jeho život a odkaz, a také dějiny za dob Karla IV. Jan Milíč ve své době kázal pro prostý lid, kázal česky. Staral se o chudé i tuláky. Založil náboženskou společnost, kterou nazval Jeruzalém. Jan Milíč byl jedním z mnoha důvodů, proč se Přemysl Pitter rozhodl postavit Milíčův dům, který je pojmenován právě po jeho velkém vzoru (Pasák, s. 22-25, 1995).

Milíč nebyl zdaleka jediným, kdo Pittra inspiroval. Mistr Jan Hus, Jakoubek ze Stříbra a Matěj z Janova v jeho náboženském prozření hráli také svoji roli. Především to byl otec Jednoty bratrské Petr Chelčický, který ho inspiroval. Kazatel a odpůrce násilí, kterého považoval za jednoho z největších spisovatelů husitské revoluce. S jeho názory se plně ztotožňoval a chtěl je předávat dál, proto se z Pittra stává amatérský kazatel. Postupem času si získává své příznivce, kteří pravidelně začínou na jeho setkání docházet. Z většiny se později stanou jeho spolupracovníci v Milíčově domě. Káže o lásce k bližnímu svému, vztahu rodičů a dětí, chudých a bohatých lidech a pomoci. Jeho slova se šíří i v psané podobě pomocí letáků a později i v časopise, do kterého sám přispívá, Sbratření (Pitter, Fierzová, s. 126, 1996).

V polovině dvacátého století se Přemysl Pitter spojil s BBC a dokonce také s rádiem *Svobodná Evropa*. Své projevy později publikoval ve svých dílech. Jeho činnost neutichala ani v zahraničí, kde se prosazoval v exilových časopisech (Turková, 2006).

V šedesátých letech se spolu se svojí přítelkyní Olgou Fierzovou vydal do Švýcarska. Stále chtěl pomáhat svým krajanům, proto v Curychu vybudoval školu a Husův sbor Čechů a Slováků, kde působil jako kazatel. Díky své kazatelské činnosti a podnětu J. M. Lochmana obdržel rok před svou smrtí doktorát z teologie od curyšské univerzity. Roku 1976 pronáší svůj poslední proslov, kde promlouvá k československým lidem v exilu, aby pozitivně reprezentovali své kořeny. O rok později umírá, na jeho žádost se konalo pouze malé rozloučení (Pasák, s. 140-145, 1997).

1.2. Kariéra

Přemysl Pitter i přes své neúspěchy na střední škole maturitní zkoušku složil. Ačkoli až po druhé světové válce ve svých dvaapadesáti letech na sociálně zdravotní škole. Nejdříve se začal scházet s lidmi v bytě Anny Pohlové, kteří měli na víru stejná pohled jako Pitter. Později spolu založili náboženskou organizaci, která měla zlepšit křesťanskou společnost. Díky tomu se stal výborným řečníkem a měl plnou řadu posluchačů při svých kázáních (Kosatík, s. 52, 2009).

Pitterova filozofie byla hluboce ovlivněna jeho náboženským přesvědčením, které hrálo klíčovou roli ve formování jeho pedagogického přístupu a metod. Patřil k takzvaným evangelickým křesťanům a jeho víra byla zakořeněna ve službě druhým a v myšlence univerzální lásky k bližnímu. To se výrazně projevilo v jeho snaze pomáhat dětem z různých prostředí bez ohledu na jejich původ nebo náboženskou příslušnost. Víra mu také dodávala sílu k neúnavné práci a byla pro něj zdrojem inspirace k tomu, aby v každém dítěti viděl potenciál k pozitivnímu rozvoji. Přistupoval k dětem s otevřeností, vřelostí a laskavostí. Jeho přesvědčení, že každé dítě může být „zachráněno“ a má naději na lepší budoucnost, mu umožnilo překonávat i velmi obtížné situace a vypořádat se s tragickými osudy dětí, kterým pomáhal (Pasák, s. 45-48, 1995).

Také začal vydávat časopis Sbratření, kde se objevovaly duchovní články a kromě jiného i články, které byly proti válce. Přemysl Pitter zde nepublikoval sám, Pavla Moudrá také přispívala do tohoto časopisu. Kvůli svým názorům byl Pitter dokonce odsouzen k pěti měsícům ve vězení (Pasák, s. 18, 1997).

Poté, co se Přemysl Pitter vrátil z první světové války, rozhodl se, že svůj život zasvětit těm, kteří to potřebují nejvíce. Vstoupil proto do mírového hnutí.

Působil také ve sboru důvěrníků Péče o mládež na Žižkově, kde se seznámil s životem chudých rodin. Rozhodl se se svými přáteli pro děti z těchto rodin pořádat nedělní besídky, kde se hrálo loutkové divadlo, zpívalo se a hrály různé hry. Tyto besídky se staly natolik populární, že se pořádaly několikrát týdně (Faltusová, s. 10, 2008).

Přemysl Pitter byl také spojován s organizacemi YMCA (Young Men's Christian Association) a YWCA (Young Women's Christian Association). Více se prosazoval v YMCE, kde se dokonce stal i tajemníkem. Kromě Pittra zde působilo několik dalších osobností jako například jeho spolupracovník Jindřich Tutsch nebo prof. Emanuel Rádl, Josef L. Hromádka a Jaroslav Šimsa. Byl kromě jiného byl i členem Mezinárodní ligy pro lidská práva. Obě organizace využíval k navazování zahraničních kontaktů a také k podpoře svých pedagogických a humanitárních aktivit (Pasák, s. 23, 1997).

Akce zámky

Akce zámky patří mezi nejznámější činnosti Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, kdy po válce v letech 1945-1947 získali zámky Štířín, Kamenice, Olešovice a zámček Lojovice, nedaleko Prahy potom také i penzion Bellevue v nedalekém Ládví. V těchto budovách vybudoval ozdravovny pro židovské děti z koncentračních táborů. Počáteční nápad vznikl již během války, kdy se Pitter a jeho spolupracovníci společně bavili o konci války a jaký bude mít dopad na životy běžných lidí, a hlavně těch nejzranitelnějších, dětí. Nejdůležitějším tématem pro ně byla výchova židovských dětí po všech traumatech, které prožily. Přemysl Pitter jakožto člen České národní rady se vydal do Terezína, kde mohl na vlastní oči spatřit následky války na nevinných obětech. Cílem byla záchrana a pomoc co nejvíce dětem z Československa i z ostatních zemí (Pasák, s. 60, 1997).

Prvním a důležitým krokem bylo evakuovat děti z koncentračního tábora v Terezíně. Panoval zde hlad a řádily různé nemoci, převážně tyfus. Chtěli tyto děti vyléčit, poskytnout jim bezpečný prostor a pomoci jim se vzpamatovat ze všech válečných hrůz, kterými si musely projít. Milíčův dům a ozdravovna v Mýtě u Rokycan nebyla z kapacitních důvodů vhodná pro umístění tolika dětí. Museli tedy najít jiné prostory, které by odpovídaly účelu používání, v nejlepším případě v okolí Prahy. Pitter získal souhlas k záchraně dětí od zdravotní a sociální komise. Během schůzky mu bylo oznámeno, že poblíž Prahy byly zabaveny baronu Ringhofferovi tři zámky a profesor Knausovi malý zámeček. Po návštěvě těchto objektů spolu se svými spolupracovníky, mezi které se řadili manželé Teichmanovi, Růžičkovi a jeho přítelkyně Otýlie Dürrová zjistil, že prostory jsou ideální pro jejich záměr ozdravovny pro děti. Po asi půl roce se rozšířili o další budovu v nedalekém Ládví penzion Bellevue (Pitter, Fierzová, s. 45, 1996).

Ze začátku nebyly prostory úplně vhodné k provozování ozdravoven, ani k pobytu dětí, proto byly předělány. Vybavení poskytla Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu a dobrovolníci, použit byl také nábytek z bývalých domovů Hitlerovy mládeže. A jako první byl obydlen zámek v Olešovicích, kam byly přivezeny děti z koncentračního tábora v Terezíně a postupně se obydlovaly další zámky. Ozdravovny byly otevřeny pro všechny děti, které si prošly koncentračními tábory, nejednalo se jen o děti z Terezína. Zpočátku byla celá akce financována z darů a také z dědictví Miloše Seiferta, který byl zakladatelem československé Ligy lesní moudrosti, kde se setkávají dívky, ženy, chlapečci i muži se zájmem o woodcraft. Liga existuje dodnes, a kromě táboření jde o soužití člověka s přírodou. Jelikož děti neměly dobrý zdravotní stav a většina z nich byla nakažená tyfem, bylo nutné najít lékaře, který by byl ochotný celé akci vypomáhat. U jednoho ze zámků, v Olešovicích, byla využita

vila, kam nastoupil Pittrův přítel MUDr. Emil Vogl. Vila fungovala jako karanténa pro nově příchozí. S narůstající kapacitou nových dětí se později i pro ostatní objekty našli vhodní lékaři, kteří se zodpovídali MUDr. Voglovi. Všichni, kdo se podíleli na provozu a chodu ozdravoven, pracovali ze začátku zcela zadarmo. Samotný provoz byl velice drahý. Potraviny po válce nebyly z důvodu vysoké ceny zrovna nejlevnější, proto Pitter požádal Zemský národní výbor, aby převzal činnost ozdravoven. Přemyslu Pittrovi zůstává na starost správa zámku. Díky této činnosti se později stává i členem sociální komise, a kromě akce zámky musí také dohlížet na internační tábory pro obyvatele německého původu. Život zde nebyl o nic lepší než v koncentračních táborech, proto se rozhodl pomoci alespoň dětem, které byly přesunuty do zámku. V této věci bylo velice nápomocné Ministerstvo ochrany práce a sociální péče, které také pomohlo při záchraně dětí z koncentračního tábora v Terezíně. Práce se staršími dětmi z Německa nebyla jednoduchá, jelikož byly ovlivněny nacisty a jejich myšlením. Tento krok neměl jen příznivce, většina Čechů tento krok odsuzovala mimo jiné i Zemský národní výbor, který se rozhodl Přemysla Pittra z komise vyloučit. Jelikož již nebyl součástí komise, mohlo se stát, že bude odvolán i z funkce správce. Zde naštěstí zasáhlo Ministerstvo ochrany práce a sociální péče a budovy začalo spravovat, tím pádem Pitter zůstal ve své funkci a ozdravovny mohly pokračovat ve svém poslání. Během celé akce bylo zachráněno 810 dětí židovského i německého původu (Pasák, s. 60-70, 1997).

Když k moci nastoupili komunisté celá akce byla zrušena a Přemysl Pitter a jeho kolegové byli pronásledováni. Olga Fierzová se již ze Švýcarska nemohla vrátit zpět. Milíčův dům měl jen omezený provoz a Pitter byl odvolán z funkce ředitele. Také byl nucen v padesátých letech emigrovat z Československa do Německé spolkové republiky. Podařilo se mu to díky přítelkyni Olze Fierzové. Zde pokračoval v sociální práci v táboře pro uprchlíky Valka u Norimberku. Jakožto zkušeného kazatele ho Světová rada jmenovala farářem pro uprchlíky

v táborové kapli. Kromě nedělních kázání se také setkával s nemocnými, a především pomáhal uprchlíkům z Československa, kterých v táboře byla většina. Až po sametové revoluci byla sociální činnost Pittra doceněna v Československu. Pan prezident Václav Havel mu propůjčil Řád T. G. Masaryka III. třídy in memoriam. V Německu byl oceněn již dříve. Za pomoc německým dětem dostal Záslužný kříž I. Třídy, izraelská vláda ocenila jeho pomoc židovským dětem a dostal titul Spravedlivý mezi národy, což je titul, který dostávají osoby nežidovského původu, kteří za druhé světové války pomáhali židům. V Jeruzalémě se mu dostalo pocty a mohl na hoře Paměti zasadit strom (Faltusová, s. 50-52, 2008).

Akce zámky nám připomíná hlubokou důležitost lidskosti a empatie, zejména v dobách, kdy je společnost těžce zkoušena. Přemysl Pitter a Olga Fierzová se nezastavili před složitými výzvami poválečného období, ale naopak viděli v pomoci nejzranitelnějším možnost obnovit víru v lidskou důstojnost a právo na důstojný život bez ohledu na původ nebo minulost. Jejich práce zůstává symbolem skutečné obětavosti a odvahy jednat, i když se to někdy setkává s nepochopením či odporem.

Poselství akce zámky nás vede k zamyšlení nad hodnotami, které si jako společnost neseme do budoucnosti. Připomíná nám, že i v těch nejtěžších dobách máme zodpovědnost jeden za druhého a za ty, kteří trpí, za ty, kteří jsou bezmocní, a za ty, kteří potřebují naši pomocnou ruku, aby mohli znovu věřit v lepší budoucnost. Na Pitterově a Fierzové příběhu vidíme, že humanitární čin může mít trvalý dopad nejen na konkrétní osoby, ale i na celé generace.

Tento příběh nás také učí, že skutečná odvaha a síla spočívají v tom, postavit se proti lhostejnosti a nenávisti, a že naše činy mají smysl, i když se jejich plný význam ukáže až v budoucnu. Každý z nás má možnost jednat v duchu humanitárních hodnot a stát se strážcem lidské důstojnosti a soucitu. Akce zámky nás povzbuzuje k tomu, abychom se nevzdávali v úsilí o lepší svět a podporovali ty, kteří zasvětili své životy pomoci druhým.

2. Milíčův dům

Milíčův dům, nyní mateřská škola, patřil ve své době mezi významná, jedinečná sociálně pedagogická zařízení v tehdejší Československu. Byl utvořen jako místo, kde by děti ze sociálně znevýhodněných rodin mohly najít bezpečné útočiště, prostor pro vzdělání a podporu v osobním rozvoji. Pitterovým cílem bylo poskytnout těmto dětem nejen materiální pomoc, ale především nabídnout komplexní výchovné prostředí založené na hodnotách lásky, tolerance a individuálního přístupu. Milíčův dům se od ostatních institucí své doby odlišoval svým progresivním přístupem k výchově a vzdělávání. Pod Pitterovým vedením zde vzniklo prostředí, kde se kladl důraz na respektování jedinečnosti každého dítěte, podporu jejich morálního a sociálního rozvoje a aktivní zapojení do komunitního života. Děti se zde učily nejen základním znalostem, ale také dovednostem potřebným pro život v kolektivu, včetně spolupráce, odpovědnosti a vzájemné podpory.

2.1. Vznik

Po první světové válce se na ulicích potulovaly děti, matky byly v práci, aby uživily rodiny a otcové se většinou z front nikdy nevrátili. Chlapci, proto neměli žádný vzor a nikdo je nevychoval. Proto se prali, pošťuchovali a vyloukali okna sousedním domům. Ze začátku se Pitter díky místnímu učiteli, stal členem místní organizace, která pomáhala s výchovou dětí. Pomáhal jim s vyplácením příspěvků a s ošacením. Vodil je ráno do školy, i když z ní většina dětí stejně utekla. To vše chtěl samozřejmě Pitter změnit a děti nějak zabavit, rozhodl se, že pro ně uspořádá loutkové divadlo. To bylo poprvé zorganizováno v říjnu roku 1920 v zahradní restauraci Na Výšině v Praze na Žižkově. Kromě loutkového divadla děti společně zpívaly písničky a také si

zahrály pár her. Přemysl Pitter mohl tuto akci považovat za úspěšnou a vzniká zde myšlenka o vlastním domově pro děti (Pitter, Fierzová, s. 28-30, 1996).

Nedělní setkání s loutkovým divadlem a hrami pro děti se staly populárními, a tak přibýly dny, kdy se všichni společně setkávali. Děti se učily nové hry a písničky, ve skupinách chodily do přírody. Někdy si s učiteli jenom povídali o tom, co je zajímavé. Nejpopulárnější byly besídky, na kterých se děti podílely samy. Konaly se na jaře a v zimě na Vánoce. Tyto akce oceňovaly i rodiče, měli radost, že se jejich děti netoulají po ulicích, a že se něco nového naučí. Když majitel restauraci předal, musel Pitter a jeho kolegové začít hledat nové místo. Nový majitel kvůli pomluvám nepřítelů zakázal konání besídek a setkání (Deníky z Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Roku 1922 založil Pitter stavební a bytové družstvo Milíčův dům a začal hledat finanční podporu pro stavbu budovy, která měla původně sloužit jako přednáškové centrum pro dospělé a veřejná jídelna. Přemysl tuto zprávu publikoval v časopise Sbratření a čtenáři začali přispívat na stavbu. O dva roky později byl zakoupen pozemek, na kterém se nedalo stavět. Na tomto místě bylo v plánu vysadit sad. Po dlouhém snažení byl pozemek vyměněn za jiný (Faltusová, 2008). Bylo osloveno deset architektů k předložení návrhů na stavbu, sedm z nich se ozvalo. Byl vybrán architekt ze Žižkova. Jeho nápad se nejvíce trefil do požadavků finančních i prostorových. Tímto architektem nebyl nikdo jiný než autor funkcionalistických staveb Ervín Katon. Karel Skorovský, majitel stavební firmy, dům postavil levně a na dluh, který mu měl být splácen osm let. Stavba započala posledního července 1933. Dveře do první části Milíčova domu se otevřely na Štědrý den téhož roku. Akce se účastnilo spousta dětí z okolí Žižkova a každé si odneslo vánoční dárek. Volně přístupná byla

zahrada, dílny, tělocvična, klubovna, čítárna, hudební sál a zahrada s hřištěm a záhony. Budova byla dostavěna roku 1936, kdy k ní přibyla další dvě patra. Dům dodnes stojí na pražském Žižkově a nese jméno po Janu Milíči z Kroměříže, kazateli, který byl velkým vzorem pro Přemysla Pittra (Faltusová, s. 14-16, 2008).

Dům nebyl tak velký, aby ho mohly navštěvovat všechny děti v okolí. Proto měly přednost děti ze slabších sociálních poměrů. Zprvu Milíčův dům navštěvovalo něco přes padesát dětí. Dělili se na tři skupiny, dvě chlapecké a jedna dívčí. Skupiny postupem času přibývaly a každá nesla svůj název: Bobři, Broučci, Hospodyňky, Kůzlata, Junáci, Průkopníci, Skříťci, Srnky, Včelky, Vlaštovky a Vlčci. Počet dětí nakonec zůstal na čísle sto padesát, více dětí by se do budovy nevešlo a také pro ně nebyl zajištěn pedagogický dohled. S novým počtem přibily i další družiny: Kamzíci, Laňky, Lvíčata, Rackové, Světlušky, Slunéčka a Veverky. Po pár letech fungování do Milíčova domu docházeli dobrovolníci, kteří v domě vyrostli a chtěli i nadále být součástí této komunity, pomáhat a trávit zde svůj volný čas. Bylo to hlavně z důvodu, že vše probíhalo v rodinném duchu, pedagogičtí pracovníci byli oslovovaní jako tetička či strýček (Pitter, Fierzová, s. 135-137, 1996).

2.2. Činnost

Milíčův dům byl sociálně-výchovným zařízením, které se snažilo vyplnit mimoškolní čas dětí, které by se jinak potulovaly po ulicích. Těmto dětem bylo mezi 4 a 14 lety. Děti a jejich rodiče nic neplatili, vše bylo financováno ze sbírek, příspěvků a darů. Jelikož děti pocházely z chudých poměrů, v Milíčově domě zažívaly něco, na co nebyly zvyklé ve svém dosavadním životě (Kohn, s. 46, 1995). Pedagogové svou práci odváděli ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu. Mezi tyto dobrovolníky patřil například Ferdinand Krch,

předseda vedení Milíčova domu, blízká přítelkyně Pittra Olga Fierzová, manželé Rottovi a Anna Pohorská. Všem pracovníkům šlo o to, aby dětem předali jen to nejlepší. Vážít si jeden druhého bez ohledu na postavení, národnost, ohleduplnost, pomoc bližnímu svému. Zkrátka být lepším člověkem. V neděli ráno zahájil Přemysl Pitter bohoslužbou a shromážděním, poté následovaly besídky pro děti, odpoledne si mohly hrát a sportovat buď v tělocvičně nebo na společné zahradě. Byly jim také poskytovány svačiny. Většinou se jednalo o skromnou svačinu, chléb s medem, marmeládou či sýrem a k tomu hrnek s mlékem. Od jara do podzimu přibylo ovoce a zelenina, která byla vypěstována dětmi na zahradě Milíčova domu v rámci jejich výuky. Většinou se jednalo o jahody, jablka, kedlubny, mrkve, hrášek, rybíz, třešně a ředkvičky. Děti byly zapojené při přípravě svačin i po nich, kdy umývaly špinavé nádoby. K dispozici byla i sociální zařízení, kde se mohly umýt. Toto zařízení představovalo ve své době luxus, jelikož většina rodin neměla vlastní koupelnu. Dbalo se i na zdraví dětí, pravidelně probíhaly stomatologické a jiné zdravotní kontroly. Rodiče byli jednou za měsíc informováni o aktivitách, které v Milíčově domě probíhají (Pasák, s. 20-31, 1995).

V dílnách se střídali chlapci i děvčata. Chlapci pracovali se dřevem, vyřezávali a vyráběli hračky, hokejky, prkénka do kuchyně i jiné dekorace. Dívky vyšivaly, háčkovaly, pletly i šily. Pracovaly také s papírem, ze kterého vyráběly alba, rámečky, obaly na knihy, s jeho pomocí také vyráběly vánoční dekorace jako řetězy, hvězdy a podobně. Vyučoval se sborový zpěv, národní tance, dívky si mohly zvolit hru na klavír a chlapci hru na housle. Pro matky či slečny probíhaly kurzy zdravého a levného vaření (Posel z Milíčova domu, sign III. g), kart. 112, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové). Samozřejmě nesmělo chybět loutkové divadlo, které, jak již bylo zmíněno bylo počátkem myšlenky, jak vyplnit volný čas mládeže. Kromě loutkového divadla se

navštěvovalo i klasické divadlo. Často se chodilo do přírody, na výlety a procházky. Hrály se šachy, slovní i sportovní hry, modelovalo se a vyráběly se různé dárky pro kamarády nebo rodiče. Děti se také učily různé básničky, říkanky i písničky. V Milíčově domě byly zakázány vojenské hračky jako pistole, nože. Nevhodnost těchto hraček byla vždy dětem vysvětlena a nahrazena jinou hračkou (Pitter, Fierzová, s. 136-140, 1996).

2.3. Zotavovna a letní tábor v Mýtě u Rokycan

Přemysl Pitter se nezastavil před žádnou výzvou a neustále usiloval o zlepšení životních podmínek dětí. Další z jeho významných aktivit byla ozdravovna pro děti, které navštěvovaly Milíčův dům. Tyto děti často vyrůstaly v těžkých podmínkách, což ovlivňovalo jejich zdraví. Pitter a jeho přátelé proto začali plánovat letní pobyt na venkově, kde by děti mohly vyměnit znečištěné městské prostředí za čerstvý vzduch a zdravější podmínky. Finanční situace však nebyla jednoduchá, jelikož stále existoval dluh na Milíčův dům, který nebyl splacen. Přesto se díky velkorysému daru od jedné vdovy, která chtěla pomoci potřebným, podařilo zrealizovat projekt letního tábora a ozdravovny v Mýtě u Rokycan. Tento tábor poskytoval dětem prostor k zotavení z městského života. Mohly se tak koupat v potoce, běhat po lese a účastnit se společných aktivit u táborového ohně. Tábor začal fungovat rok před vypuknutím druhé světové války a zpočátku zde pobývaly děti ze Žižkova, které pravidelně navštěvovaly Milíčův dům. S postupem války sem byly posílány i židovské děti, které se postupně ocitly na cestě do transportů vedoucích do koncentračních táborů, aniž by kdokoli tušil, co je čeká. Po válce poskytoval tábor přístřeší i několika německým dětem, které byly osiřelé nebo ztracené v chaosu poválečné Evropy. Projekt letního tábora a ozdravovny v Mýtě u Rokycan je dalším důkazem Pitterova odhodlání vytvářet místa naděje a léčení,

kteřá byla o to důležitější v temných dobách druhé světové války. Tento projekt, stejně jako jeho další aktivity, je připomínkou toho, jakou sílu měnit životy ostatních k lepšímu může mít jeden člověk s odvahou a soucitem (Pitter, Fierzová, s. 39-41, 1996).

2.4. Milíčův dům v době 2. světové války

Začátek 2. světové války provoz Milíčova domu neovlivnil, také ozdravovna dále fungovala bez problémů. Jediným problémem byl nedostatek potravin, uhlí a jiných věcí, ale vše se v potřebné míře zajistilo a život v budovách dál pokračoval. Během války zájem o pobyt v Milíčově domě prudce vzrostl, jelikož židovské děti měly zákaz navštěvovat školy. Pitter rád pomáhal všem bez rozdílu, byl zde vítán každý. Jediným problémem byla kapacita budovy, proto se zájemci museli nejdříve zapsat na čekací listinu. Později kvůli nedostatku všeho byla většina škol zavřena, proto se Milíčův dům stal, kromě domova pro děti, také školou. Nejdůležitější byla výuka dějepisu podle skutečných událostí, ve školách se vyučovala tak, aby to hrálo do karet režimu, a to se Pittrovi a jeho spolupracovníkům nelíbilo. Stále probíhaly nedělní bohoslužby a kázání, besídky, kde se zpívalo a předávala dobrá nálada. Hovořilo se i o aktuálních tématech, které nebyly nikterak veselé. Přemysl a jeho kolegové se snažili poskytnout hlavně naději a lásku v těchto temných a nelehkých časech. Vánočních dárků nebylo o nic méně než v předchozích letech, ale jejich pořízení bylo o něco těžší. Za pomoci příznivců, kteří chtěli pomoci dětem, které to potřebují, proběhl Štědrý den jako by válka vůbec neprobíhala (Pitter, Fierzová, s. 41, 1996). Vše se zhoršilo roku 1941, když do Prahy přijel zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Židé museli být poznat na ulici, proto byli povinni nosit žlutou Davidovu hvězdu na viditelném místě svého ošacení. Postupně jim bylo zakázáno se vzdělávat, ve

večerních hodinách nesměli vycházet ze svých domovů, objevovat se na veřejných místech a měli velmi omezené přídělky jídla. Začaly se uskutečňovat první transporty židovských obyvatel. Někteří podporovatelé Milíčova domu a přátelé, kteří se účastnili rodičovských setkání, byli Židé. Poté, co se omezily společenské aktivity židovských občanů, nechtěli přidělovat Pittrovi problémy a narušit tak činnost domu, proto se přestali těchto akcí účastnit (Pitter Fierzová, s. 150, 1996). Děti, které pocházely z těchto rodin, docházely do Milíčova domu, aby se mohly i přes zákaz vzdělávat. Všichni v domově se brali jako sobě rovní, proto se nikdo necítil jiný či vyčleněný z kolektivu. V roce 1943 byl zveřejněn zákaz setkávání za účelem bohoslužebné činnosti, která se týkala i nedělních kázání P. Pittra. S postupující válkou Židé nemohli nic, většina aktivit a potřebných věcí jim byla odepřena. Děti z těchto rodin kvůli režimu musely Milíčův dům opustit. Kdyby tak neučinily nemohl dům dále provozovat svoji činnost. I přesto Přemysl Pitter se svojí přítelkyní Olgou Fierzovou pomáhal Židům, nosili jim ovoce, mléko a vše co zbylo po dětech v domově. A ti, kdo hledali víru, naději a sílu se mohli zastavit v Milíčově domě, kde probíhala tajná setkání. Byla to velice smutná doba, protože většinu rodin museli doprovodit k transportům. I nadále se snažili, co nejvíce pomáhat, a tak posílali balíčky do Terezína i do Osvětimi (Pitter, Fierzová, s. 148-150, 1996).

Milíčův dům nejen poskytoval útočiště a vzdělání, ale také se stavěl proti zkreslené výuce a nacistické propagandě, kterou školství muselo následovat. Výuka historie „podle skutečných událostí“ představovala tichý odpor proti režimu, a zároveň chránila děti před vymýváním mozků nacistickou ideologií. Pitter se svými spolupracovníky se snažil dětem i jejich rodinám přinést světlo do temných dnů. Nedělní bohoslužby, besídky a vánoční oslavy nabízely důležité okamžiky normalnosti a naděje, což bylo klíčové pro psychické zdraví dětí i dospělých. V takovém prostředí se všichni cítili jako součást jedné

komunity, která si je rovná a podporuje se navzájem. Přemysl Pitter a Olga Fierzová vědomě riskovali, když navzdory stále přísnějším zákazům dál pomáhali židovským rodinám. Tento čin je nejen projevem odvahy, ale i hluboké víry v lidská práva a rovnost. Tajné návštěvy a distribuce potravin a základních potřeb do židovských domácností byly obrovským rizikem a symbolizovaly odpor vůči útlaku.

2.5. Milíčův dům po 2. světové válce

Po roce 1947, komunisté postupně přebírali klíčové pozice v různých institucích, a to i v sociálních a výchovných zařízeních. V této době došlo ke znárodnění Milíčova domu, který byl převeden pod ústřední národní výbor. Ve své činnosti měl dům povolení pokračovat. Komunistický režim ovlivnil Milíčův dům také tím, že sem poslal mnoho dětí, což ovlivnilo efektivitu výchovné práce, nebylo možné, aby práce zaměstnanců byla stejně kvalitní jako tak bylo v předchozích letech. Přemysl Pitter měl kromě jiného také starosti s finanční stabilitou domu, včetně zajištění obědů, nákupu potřebného materiálu a poskytování sociální pomoci (Pitter, Fierzová, s. 70-75, 1996).

Na začátku padesátých let byla činnost Milíčova domu pod větším dohledem úřadů. Přemysl Pitter byl nucen poskytovat zprávy a hlášení, a to nejen o činnostech v Milíčově domě, ale i o svém soukromém životě a politických názorech. Také mu bylo zakázáno veřejně vystupovat. Následně byl Pitter jmenován předsedou okresního vychovatelského sboru, kdyby tuto funkci nepřijal, komunisté by tento čin považovali za sabotáž. Milíčův dům byl otevřený po delší dobu, aby matky mohly pracovat, děti se tak mohly zapojit do více aktivit a různých kroužků. Pitter se musel účastnit politických

shromáždění, jinak by to pro něj znamenalo odchod z Milíčova domu (Kosatík, s. 224, 2007).

Politický postoj Přemysla Pittra se v té době neshodoval s režimem a poté co ve svém projevu zmínil důležitost rodiny a matek ve výchově, byl jeho byt podroben prohlídce a jemu byl udělen zákaz vstupu do Milíčova domu. S příchodem nové ředitelky a vychovatelek, přestala většina dětí do Milíčova domu docházet, a Přemysl Pitter byl obviněn ze špionáže a popuzování proti režimu. Byl odeslán do tábora nucených prací v uranových dolech v Jáchymově, ale následně uprchl s nadějí, že v zahraničí bude moci pomoci potřebným a svému národu. Od roku 1953 fungoval Milíčův dům pouze jako celotýdenní družina pro mládež, již bez Pitterovy účasti, a od roku 1976 zde sídlí Mateřská škola (Pitter, Fierzová, s. 74-78, 1996).

3. Sociálně pedagogická činnost P. Pittra v meziválečném období

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, Přemysl Pitter chtěl znát a porozumět slovu božímu. Již od dob první světové války přemýšlel hlouběji nad svým životem a posláním. Po válce mu bylo jasné, že chce svůj život zasvětit těm, kteří jsou v naší společnosti nejzranitelnější a potřebují ochranou ruku. Chtěl svůj život věnovat dětem. Věděl, jaký vliv mají pedagogové, vychovatelé, rodiče a další dospělí na jejich formování a směřování. On i jeho spolupracovníci měli být kladným vzorem a inspirací pro budoucí generace.

Sám Pitter se cítil především vychovatelem spíše než pouhým pedagogem. Výchova a vzdělávání mladých lidí bylo pro něj nejen nejkrásnějším posláním, ale i tou nejdůležitější životní záležitostí, protože podle něj vychovatel a učitel mají schopnost formovat duše dětí a přispívat k jejich správnému vývoji.

Hlavním přáním Přemysla Pittra bylo, aby byly děti vychovávány podle ideálů Ježíše a Jana Milíče. Práce s dětmi byla pro něj vším a zasvětil tomu většinu svého života. V některých situacích si sám odtrhával od úst a jindy dokonce dával v sázku svůj vlastní život. Tak moc byl Přemysl Pitter schopný se obětovat pro druhé.

Cesta do Londýna pro něj byla přínosná a inspirativní z hlediska pedagogiky. V jedné navštívené instituci se seznámil s principy Marie Montessori. Zaujalo ho, že se kladl důraz na individualitu, sebevědomí a svobodu dítěte. Anglický přístup k individuální výchově ho fascinoval a přinesl mu nový pohled na pedagogické metody. I přestože se Přemysl Pitter snažil ve své práci klást

důraz na důslednost, jeho spolupracovnice Olga Fierzová byla přísnější než on (Kosatík, s. 146-151, 2009). Možná to bylo z toho důvodu, že pro Pittra byla důležitější láska a důvěra a na tom svou práci stavěl. Při své práci zjistil, že láska je to nejdůležitější, co můžete dětem dát. Naslouchal jim, když měly veselé příhody, i když jim bylo do pláče, dokázal jim poradit, když bylo potřeba a rád s nimi diskutoval na různá témata, zajímal se o jejich názory i myšlenky, a proto neměl nikdy problém s nimi navázat kladný vztah. Bylo to i z toho důvodu, že Přemysl nikdy nedělal rozdíly mezi lidmi a ke všem přistupoval stejně. Věděl, že on sám, jakožto autorita a pedagog dává dětem největší příklad, proto chtěl být tím největším vzorem. Jeho pedagogické snažení mělo za cíl přivést děti ke křesťanskému životu a uplatňování hodnot. Důležité byly hlavně morální zásady, mezi které patřily například pomoc druhým, ohleduplnost, pravdomluvnost a poctivost (Kosatík, s. 218, 2009).

Spolupráce s rodiči a rodinami byla pro Přemysla Pittra důležitou součástí jeho pedagogického přístupu. Takto jeho práce neměla jen pedagogický, ale také andragogický význam Pracovníci Milíčova domu pravidelně komunikovali s rodinami a na denní bázi je informovali o pokroku a chování dětí. Tato otevřená komunikace pomáhala vytvářet důvěru a podporovala koordinaci mezi výchovným zařízením a domovem dítěte (Kohn, s. 45-48, 1995). Spolupráce neprobíhala pouze v prostorách budovy, ale byla rozšířena i do domovů dětí. Pokud byly sociální podmínky v rodinách na nízké úrovni, snažili se o jejich nápravu a důležitou podporu. Pitter samozřejmě nechtěl jít proti rodinným výchovným metodám a hodnotám, proto kontakt a pravidelná setkání zajistila soulad. Milíčův dům byl určen pouze pro děti školou povinné od 4 do 14 let. Přemysl věděl, že kromě dětí je také důležité se věnovat mládeži, proto kromě domu a ozdravovny chtěl pro starší děti vybudovat Štítného domy, kam by mohly přecházet děti z Milíčova domu po dovršení

čtrnácti let. Nechtěl pomáhat jenom dětem samotným, ale i matkám v tíživé situaci, které neměly ideální podmínky pro výchovu dětí. Pro ně chtěl vybudovat takzvaný Útěchov. Jeho plány přerušila druhá světová válka a později nastolený režim. Přemysl Pitter byl příkladem toho, že je důležité, aby instituce a rodina spolupracovaly při výchově dětí hlavně, když má dítě ztížené sociální podmínky (Faltusová, s. 24, 2008).

3.1. Zdravá výchova

Před druhou světovou válkou se zdravá výchova ještě vyvíjela a neexistovala v systematizované podobě, ale její základy byly již patrné ve vzdělávacích přístupech zaměřených na pobyt v přírodě, rozvoj ekologického povědomí a posilování vztahu člověka k prostředí. Jeden z hlavních vlivů měl John Dewey, významný americký pedagog, který ve svých dílech zdůrazňoval význam zážitkového učení, včetně zkušeností z přírody, jako způsobu rozvoje smyslového vnímání a zodpovědného přístupu k prostředí (Dewey, s. 164, 1916; Dewey, s. 25-26, 1938).

Podobné principy byly patrné i v metodách Marie Montessori, která kladla důraz na zážitkové učení a rozvoj individuality. Tento přístup zahrnoval využití přírodních prostředí jako vzdělávacího prostředku pro rozvoj dítěte. Jak uvádí K. J. Brehony v „Montessori, Individual Work and Individuality in the Elementary School Classroom“, tyto principy měly vliv i na tehdejší přístupy k výchově v přírodě, čímž položily základ pro budoucí rozvoj environmentální pedagogiky (Brehony, 2000).

V československém kontextu měla na formování zdravé výchovy velký vliv skautská hnutí jako Junák, která dětem nabízela pobyt v přírodě, učila je

praktickým dovednostem a podporovala úctu k přírodnímu prostředí. Skautská výchova v přírodě, inspirovaná dřívějším woodcraftovým hnutím, které založil Ernest Thompson Seton, zahrnovala i český skauting – s důrazem na propojení dítěte s přírodou a utváření odpovědnost k životnímu prostředí. Podrobnější rozbor počátků environmentální pedagogiky a její rozvoj v rámci skautingu a přírodních hnutí lze nalézt také v knize Jana Činčery „Environmentální výchova: od cílů k prostředkům“ (2007), která mapuje vývoj zdravé výchovy v československém kontextu, včetně historických souvislostí před druhou světovou válkou. Tento přístup k výchově tak vytvořil základ pro moderní environmentální pedagogiku s důrazem na ekologickou gramotnost, udržitelný způsob života a respekt k přírodě.

Přemysl Pitter byl jedním z těch, kteří stáli u zrodu zdravé výchovy. V Milíčově domě se podávala pouze vegetariánská strava, což jako samotný vegetarián Pitter velmi ocenil. Dále pak rád a velmi často (hlavně v letním období) jezdil s dětmi na výlety a pobyty do přírody nebo také na tábory. Některé zážitky jsou popsány v jeho denících, kde popisuje například, jak si jedno z dětí na výletě zlomilo nohu nebo zážitky z koupání (Deníky Přemysl Pitter, sign I. c), kart. 6, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Kromě jiného děti často jezdily na akce pořádané Hnutím lesní moudrosti (Woodcraft). Kromě soužití s přírodou klade toto hnutí důraz na sociální kontakt a lidství. Ze začátku byl Přemysl Pitter nadšen, později se jeho nadšení vytratilo, spíše tento koncept pouze toleroval. Nelíbil se mu fanatismus, se kterým bylo hnutí vedeno (Kosatík, s. 70-74, 2009).

V prvotní chvíli přemýšlel i Přemysl Pitter nad tím, že by filosofií Woodcraftu využil ve své pedagogické činnosti. Hnutí se totiž přiklánělo k osobnostem,

kteřé Pitter obdivoval a navazoval na jejich myšlenky, jednalo se na např. o Jana Husa, Jana Ámose Komenského, Tomáše Garrigue Masaryka a Ježíše Krista. Poznání Boha probíhalo přes poznání přírody, nikoliv přes návštěvu kostela, čtení Bible, což se Pittrovi velice zamlouvalo, i přestože později již s Hnutím nesympatizoval, principy využíval nadále s dětmi z Milíčova domu a i jinde (Pitter, s. 31-32, 1996).

Zúčastnil se několika protestních akcí. Jednu z nich pořádal Spolek na ochranu zvířat a byla zaměřená proti utrácení značného množství psů i koček na území Československého státu. Jak víme, Pitter jakožto věřící věřil v samotné bytí bytosti a to zahrnovalo právě i zvěř. Prospěch, radost a užitek, které ze zvířete máme je podle něj až na druhém místě. Podobně smýšlející byla i jeho kolegyně, se kterou vydával časopis Sbratření, Pavla Moudrá. Byla členkou ochrany zvířat a také redaktorkou listů Ochrany Zvířat (Sbratření, sign I. g), kart. 11, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Přemysl Pitter nebyl přímo spojen se zdravou výchovou v moderním slova smyslu, ale jeho celkový přístup k výchově a humanitě obsahoval určité prvky, které lze považovat za předchůdce tohoto směru. Jeho holistický a humanistický přístup k výchově dětí byl založen na respektu k přírodě, lidským právům a odpovědnému životu ve společnosti. Pitter viděl důležitost výchovy jako cesty k harmonickému životu, což může mít paralely s moderními snahami environmentálních pedagogů, kteří usilují o harmonii mezi člověkem a přírodou.

Jeho práce v oblasti sociální péče a vzdělávání dětí z různých kultur by dnes mohla být interpretována jako inkluzivní a citlivá pedagogika, což je rovněž

důležité pro environmentální vzdělávání, které se snaží propojit lidi různých zázemí v péči o naši planetu.

Přemysl Pitter byl jedinečnou postavou české pedagogiky a humanismu. Přestože jeho přístup nebyl zpočátku přímo spojen se zdravou výchovou, jeho důraz na výchovu k míru, spolupráci a respektu k lidské důstojnosti má mnoho společného s hodnotami, které prosazuje environmentální vzdělávání dnes. Environmentální pedagogika naopak staví na principech dlouhodobé udržitelnosti, zodpovědnosti a vztahu k přírodě, což by jistě rezonovalo s Pitterovým přesvědčením o zodpovědné výchově a péči o svět okolo nás. Pokud by Pitter žil dnes, je pravděpodobné, že by podporoval environmentální pedagogiku jako součást komplexního rozvoje dětí, protože tato výchova zahrnuje nejen znalosti o přírodě, ale také hlubší pochopení lidského místa ve světě a naší odpovědnosti vůči planetě a budoucím generacím.

4. Vzdělávací a výchovné prvky v Milíčově domě

Přemysl Pitter založil domov pro pražské děti, jméno Milíčův dům zvolil podle Jana Milíče z Kroměříže, který ovlivnil jeho směr duchovní i sociální činnosti. Chtěl navázat na odkaz Milíče, který se staral o tuláky za dob Karla IV., byl také aktivní po náboženské a sociální stránce, a je považován za předchůdce Jana Husa. S činností mu pomáhalo spoustu přátel a spolupracovníků, jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách (Pasák, s. 22-25, 1997).

I přes nedostatek financí byl Milíčův dům prakticky a dostatečně vybaven k výchově mládeže. Hlavním cílem byla výchova a trávení volného času dětí, které by jinak svůj čas strávily na ulici. Na správné fungování dohlížela sedmičlenná rada. Děti byly během pobytu v domově rozděleny do skupin podle věku a schopností kvůli efektivnějšímu individuálnímu přístupu. Ačkoli se jednalo převážně o volnočasovou organizaci, důležitým bodem bylo také komplexní vzdělávání. Pitter věřil, že každé dítě je jedinečné a vyžaduje individuální péči a přístup. V Milíčově domě se snažil přizpůsobit vzdělávací metody potřebám a schopnostem každého jednotlivce. Tento přístup zahrnoval pravidelné individuální konzultace a hodnocení, které umožňovaly lépe porozumět potřebám dětí a přizpůsobit jim vzdělávací plány. Pomocí různých programů a aktivit (her, diskuzí, samostudia a podobně) chtěli pracovníci Milíčova domu rozšířit dětem vědomosti. Kromě jiného se u nich snažili rozvíjet empatickou inteligenci, kdy bylo potřeba osvojit si sociální a komunikační dovednosti. Tyto schopnosti jim také pomáhaly navazovat nová přátelství a lépe se zapojit do kolektivu. Děti v některých aktivitách byly postaveny do situace, kdy se musely samostatně rozhodnout a využít kritické myšlení. Samozřejmě bylo důležité, aby za své rozhodnutí dokázaly nést

odpovědnost. Povzbuzoval je, aby kladly otázky, zkoumaly svět kolem sebe a nebály se vyjádřit své názory. Tento přístup pomáhal dětem rozvíjet sebedůvěru a připravenost, a také čelit výzvam dospělého života (Deníky Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

4.1. Společné prvky Milíčova domu

Spolupráce byla klíčovým prvkem v životě Milíčova domu, a proto byla pevně zakořeněna ve výchově. Důraz byl kladen na výuku dovedností práce v týmu, efektivní komunikace, sdílení emocí, naslouchání a respekt k ostatním. Tyto hodnoty se dětem předávaly prostřednictvím různých aktivit.

Například časté využívání práce ve skupině podporovalo spolupráci a učilo děti kompromisům. Tato metoda zároveň přispívala k rozvoji individuálních schopností každého jednotlivce v rámci týmu. Děti měly možnost vyjádřit své emoce prostřednictvím výtvarné výchovy, která zároveň podporovala rozvoj jejich kreativity a jemné motoriky. Během sportovních aktivit se děti učily fair play i přijímat porážku, disciplíně a vědomí, že sport je klíčovou součástí zdravého životního stylu. Dále zde probíhala výchova se zaměřením na hodnoty a principy spojené s náboženstvím, včetně etiky, soucitu, slitování a lásky k bližnímu svému. Pedagogové děti při aktivitách sledovali a snažili se pochopit osobnosti dětí prostřednictvím jejich chování a interakcí během her. To také zahrnovalo emocionální, fyzický, sociální a kognitivní vývoj dítěte v procesu výchovy. Iniciovali děti k zamyšlení nad svými činy a jejich dopady na ostatní a okolní prostředí. Důležitá byla komunikace s dětmi, které projevovaly problematické chování, s cílem pochopení jejich potřeb a řešení konfliktů. Klíčová byla nutnost poskytnout dětem výchovu, která bere v úvahu jejich emocionální, duševní, sociální a fyzické potřeby. Podpora dětí v péči o druhé a

poskytování pomoci, rozvoji empatie a schopnosti porozumět potřebám ostatních (Deníky Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Přemysl Pitter a jeho pedagogický odkaz je velmi široký. Všechny aktivity a práci pomoci ostatním, jak v Milíčově domě, tak i v jiných zařízeních či skupinách, provozoval za účelem pomoci. Nikdy nejednal za účelem vlastního prospěchu. Poháněla ho láska k dětem a odměnou mu byla radost dětí, kterým se snažil jejich dětství zpříjemnit a najít pro jejich volný čas smysluplné uplatnění. Tento přístup aplikovali i jeho spolupracovníci. Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, plat zde nebyl. Chod Milíčova domu byl zcela závislý na darech a příspěvcích. P. Pitter zastával názor, že výchova je klíčová. Jestliže je výchova dítěte vedena správným směrem, bude i dospělý jedinec dobrý a tím pádem i celá společnost bude dobrá a nezkažená (Turková, 2006).

Milíčův dům neměl děti do ničeho nutit, tudíž byl přizpůsoben tak, aby vyhovoval potřebám dětí daného věku, také aby si mohly svobodně a podle svého zájmu vybrat činnosti, které je zajímaly. Pracovníci při hrách či jiných aktivitách byli spíše v pasivní roli pozorovatele, děti tak měli prostor pro svobodný růst. I přesto, že vychovatel byl spíše v pozadí, získal informace o dítěti, které byly cenné a důležité pro další práci s dítětem. Právě tento nedirektivní přístup spolu s respektem k osobnosti dítěte a podnětným prostředím odkazují na principy Montessori pedagogiky (Poznámky a výpisky Olgy Fierzové, sign. I. ch), kart. 14, Archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové).

V Milíčově domě se nesoustředili pouze na vzdělávání a výchovu dětí, ale i na jejich přípravu k životu ve společnosti jako zodpovědných a aktivních občanů. Práce všech pracovníků byla založena na přesvědčení, že děti jsou budoucími

členy společnosti a že jejich hodnoty a návyky mají zásadní vliv na to, jak budou fungovat jako dospělí. Jejich přístup k výchově proto zahrnoval nejen rozvoj osobních dovedností, ale i důraz na etické chování, empatii a zodpovědnost vůči ostatním. Děti se učily, že jsou součástí širšího společenství, a byly vedeny k tomu, aby v něm aktivně přispívaly. Jedním z příkladů přístupu v Milíčově domě bylo představit dětem příklady občanské angažovanosti, které by mohly inspirovat jejich vlastní chování. Pitter a jeho spolupracovníci působili jako vzory, které ukazovaly, že péče o ostatní a angažovanost ve prospěch komunity jsou důležitou součástí života. Děti se mohly podílet na dobrovolnických činnostech nebo projektech, které měly pozitivní dopad na jejich okolí, jednalo se například o úklid okolí, péči o zahrady nebo organizace her a aktivit pro mladší děti. Tím se nejen učily praktickým dovednostem, ale i důležitým hodnotám, jako je odpovědnost a služba druhým. Také se u dětí snažili rozvíjet zájem o svět kolem. V praxi to znamenalo, že děti měly příležitost diskutovat o problémech, kterým čelí nejen ony samy, ale i širší okolí. Tyto diskuse zahrnovaly témata, jako je spravedlnost, chudoba, pomoc druhým a etická dilemata, se kterými se mohly děti setkat (Poznámky a výpisky Olgy Fierzové, sign. I. ch), kart. 14, Archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové).

Jednou za týden bylo povinné se účastnit setkání celé skupiny, jehož cílem bylo sdílení příběhů z každodenního života. Důležitou součástí byla i kázeň přítomných v Milíčově domě. Jelikož svoboda samotná je vždy spojena s velkou osobní odpovědností, a to nejen v podobě kázně, ale i sebekázně. Maria Montessori odmítala kázeň, která je vyžadována autoritativně vychovatelem: „...určitá míra volnosti je nezbytná, aby děti měly možnost rozvíjet sebekázeň, která je v životě mnohem důležitější než kázeň vnucená zvenčí“ a stejně tak Olga Fierzová vyznávala stejnou myšlenku (Poznámky a výpisky Olgy

Fierzové, sign. I. ch), kart. 14, Archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové). Proto z deníků, které si Fierzová vedla, vyčteme, že v Milíčově domě byly zavedeny některé principy Montessori pedagogiky, což pravděpodobně souvisí s její předchozí pedagogickou praxí v Anglii u právě zmiňované pedagožky.

Na pořádku dne byla i evidence osob, které zde získávaly zkušenosti. Záznamy z deníků, které se vedly v Milíčově domě vedly, uvádějí soupis praktikantek z vychovatelské školy. Je zde uvedena časová osnova jejich praktických zkušeností, které získávaly v domově, která byla většinou uváděna v týdnech. Několik žen zde má uvedeno datum, které odkazuje na dokončení jejich praxe. Jsou zde uvedené i informace o jejich zdravotním stavu, jestli byly nemocné, a v kterém období. U jedné z nich je poznamenáno „privátní opatrování“, které naznačuje, že tato praktikantka se podílela na osobní péči starších osob v domácnosti nebo soukromě doučovala některé děti. Tyto činnosti jí mohli dopomoci k tomu, aby získala dovednosti potřebné pro budoucí kariéru pečovatelky nebo vychovatelky. Dále jsou zde zdůrazněny některé logistické záležitosti, jako jsou telefonní čísla a osobní poznámky o dalších pracovních povinnostech, jak je vidět u jedné z praktikantek Emilie Novákové, která má uvedenu poznámku, že pracovala také z domova. Mohlo se jednat o doučování nebo administrativní činnost. Další poznámky se týkají klíčů a skříní na knihy. Evidence klíčů je klasický přístup, který slouží k zajištění bezpečnosti a kontroly přístupu v budově. Někteří pracovníci tedy měli na starosti i skříně s knihami a zodpovídali za jejich stav. Celý tento dokument byl podrobným záznamem úkolů, osobních poznámek o zdraví a odpovědnostech ohledně praktikantek, což poskytuje strukturovaný pohled na jejich role a časové rozvrhy (Deníky Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

V Milíčově domě byla kladena rovnováha mezi vzděláváním a volnočasovými aktivitami. Vedle školní látky a praktického vzdělávání byla důležitá i kreativita a hry, které měly za cíl děti nejen zabavit, ale rozvíjet jejich fantazii, sociální dovednosti a empatii (Deníky Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Přemysl Pitter

Přemysl Pitter byl průkopníkem nových pedagogických metod, které se výrazně lišily od tradičních přístupů své doby. Jeho výchovné postupy byly inovativní a předbíhaly svou dobu. Jeho pedagogická filozofie byla založena na několika klíčových principech, které jsou popsány níže.

Přemysl Pitter jakožto věřící se snažil své svěřence nasměřovat k morálním a etickým hodnotám, což bylo velmi důležitou součástí každého programu a aktivity. K dosažení těchto cílů pracovníci využívali různé aktivity, mezi které patřily hry, studium, čas v přírodě a na zahradě, umění a ruční práce. Všechny zmíněné aktivity byly rovnoměrně rozloženy do programu, aby byla vyvážená fyzická a psychická stránka jedince. Děti odcházely z programu s myšlenkou, že se jednalo o smysluplné využití jejich volného času, proto se rády vracely zpět do domova. Milíčův dům se soustředil na komplexní rozvoj osobnosti a snažil se své svěřence nachystat na vstup do života dospělých (Pitter, s. 45-58, 1996). Tento důraz na morální výchovu měl za cíl vychovat nejen vzdělané, ale i charakterově pevné osobnosti.

Přemysl Pitter věděl, že on jakožto vychovatel je velkým vzorem pro děti samotné a již od samého počátku jeho pedagogické činnosti vyžadoval důslednost. „*Děti si od začátku musí zvyknout, že všechno, co vedoucí řekne, se musí stát a není žádného slevení ani odvolání.*“ (Sbratření, sign III. g), kart. 11,

Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové). Pomocí této metody se mu podařilo zkrotit neposedné děti ze Žižkova ale i ty z Německa.

Respekt a láska k dětem byla pro Pittra samozřejmá a považoval jí za jednu z nejdůležitějších výchovných metod. Byl si jistý, že každé dítě si lásku zaslouží, i když mělo chyby a nebylo dokonalé, což není nikdo. Stejně tak to bylo s respektem. Nešlo mu pouze o samotné vzdělávání, ale o to, aby s každým jedincem navázal bližší vztah a poznal ho. Chtěl poznat jeho jedinečnost a potenciál, který poté mohli společně rozvíjet v bezpečném a podporujícím prostředí. K poznání jedinců využíval metody porozumění, podpory i naslouchání. Tento proces podle něj vedl k efektivnějšímu vzdělávání dítěte a celkově tak chtěl budovat lepší svět pomocí výchovy (Deníky Přemysla Pittra, sign I. c), kart. 6, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

V každodenním životě v dětském domově byl zaveden pevný rytmus podle denního harmonogramu, který byl vyvěšen ve vstupní hale. Každé odpoledne začínalo a končilo společným zpěvem, následovalo předčítání nebo vyprávění příběhů s následnou diskusí o jejich obsahu. V některých případech místo vyprávění byla poslouchána vážná hudba. Děti byly systematicky vedeny k objevování a pochopení kulturního dědictví našeho národa. Porozumění těmto hodnotám pomáhalo dětem vytvářet pozitivní vztah ke svému národnímu dědictví, což mělo významný vliv na jejich další tvůrčí rozvoj. Pro vedoucího Pittra byla výchova k vlastenectví zvláště důležitá (Deníky Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Jedním z nejpřísnějších trestů byl ten, kdy si děti musely jít sednout na pouhých pět minut na chodbu pod hodiny. Hlavním cílem veškerých aktivit v

dětském domově bylo formování charakteru dětí. Zvláštní péče byla zaměřena na děti s obtížně zvládnutelným chováním a na ty, které byly nesmělé (Deníky Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Při tak velkém počtu dětí byl rozvrh velice důležitým prvkem. Zahrnoval kromě vzdělávacích aktivit také fyzické aktivity a kulturu. Každý den měl svůj pevně stanovený průběh, který poskytoval dětem jistotu a strukturu, což pro ně bylo velice důležité v tak nejisté době. Začátek a konec dne byly zahájeny a ukončeny společným zpěvem, což bylo pravděpodobně pro podporu společenství a dobrých vztahů mezi dětmi. Čtení nebo vyprávění příběhů bylo doprovázeno následnou diskusí, což bylo skvělým způsobem, jak podporovat myšlení a rozvíjet porozumění obsahu. Tato aktivita také mohla podněcovat kreativitu a empatii. Důraz na poslech vážné hudby a objevování kulturního dědictví národa ukazuje na snahu vychovávat děti s respektem k umění a kultuře své země. To mohlo pomoci rozvíjet jejich estetický smysl a uvědomění si historických a kulturních hodnot. Dílny a hudební sál poskytovaly prostor pro praktickou výchovu a rozvoj tvořivosti. Tím, že děti strávily čas v těchto prostorech, mohly rozvíjet své dovednosti a zájmy. Zdravé svačiny obsahující zeleninu, kterou samy děti vypěstovaly, ukazuje na důraz na zdravý životní styl a výchovu k odpovědnosti za vlastní zdraví. Výše zmiňovaný trest, ukazuje na to, že tresty byly spíše symbolické a zaměřené na reflexi chování. Důraz byl spíše na výchovu a formování charakteru dětí než na pouhé potrestání. Závěrem lze říci, že prostředí budovy pro děti bylo navrženo tak, aby podporovalo celkový rozvoj dětí od akademických dovedností až po sociální a emocionální zralost. Tento přístup zdůrazňoval význam výchovy k hodnotám a kreativnímu myšlení, což mělo pozitivní dopad na budoucí životní úspěch a šíření těchto hodnot do společnosti (Deníky Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Pitterovy metody nejen v Milíčově domě je možné srovnávat s teoriemi známých pedagogů. Právě jeho značný důraz na morální výchovu a individuální přístup k dítěti má mnoho společného se světovými pedagogy, jako byla například Maria Montessori nebo třeba také Janusz Korczak.

Jak již bylo zmíněno výše, Přemysl Pitter a Maria Montessori se setkali při jeho cestách do Londýna. Oba pedagogové kladli nesmírný význam na individualitu dítěte, na samostatnost a nezávislost dítěte. Montessori je také známá připraveným prostředím, které bylo navrženo tak, aby podporovalo svobodnou volbu a samostatné učení dětí. Každý se tak ke vzdělávacímu cíli dostane sám, vlastním tempem. Pedagog je pouze průvodce, který dohlíží a podporuje přirozený vývoj dítěte. Podle Montessori je důležité využívat určitá období, kdy je dítě vnímavější k určitým druhům učení. V těchto věcech se s Pittrem rozcházejí. Montessori klade velký důraz na připravené prostředí a didaktické materiály, zatímco Pitter se více zaměřoval na osobní kontakt a komunitní život.

Stejně tak i Janusz Korczak kladl velký důraz na individuální přístup k dítěti, přičemž přizpůsoboval své výchovné metody specifickým potřebám a schopnostem každého dítěte. Oba pedagogové věřili, že respekt k jedinečnosti a důstojnosti každého dítěte je klíčový pro jeho rozvoj. Korczak prosazoval práva dětí na vlastní názory a pocity, zatímco Pitter zdůrazňoval důstojnost a jedinečnost každého dítěte. Etické a morální hodnoty hrály v jejich pedagogice významnou roli. Role učitele byla v jejich pojetí aktivní a angažovaná. Stejně jako Montessori, Korczak viděl učitele jako průvodce, ale na rozdíl od ní je také ochránce dětských práv, který aktivně vstupuje do života dětí a pomáhá jim. V tom, jak by mělo vypadat výchovné prostředí se oba pedagogové

s Montessori rozcházeli a podporovali prostředí, kde se děti učí prostřednictvím komunitního života a vzájemných vztahů. Korczak vytvářel rodinnou atmosféru, kde děti mohly rozvíjet své sociální dovednosti a vztahy, zatímco Pitter kladl důraz na osobní interakce a komunitní život, kde se děti učily skrze společné zážitky a spolupráci (Korczak, s. 113, 2012).

I Korczak organizoval několik klíčových iniciativ, které lze považovat za podobné Pitterově činnosti. Stejně jako Pitter založil Milíčův dům, Korczak již v roce 1912 založil ve Varšavě sirotčinec Dom Sierot, kde pečoval o židovské děti z chudých rodin. Tento sirotčinec se stal nejen místem péče, ale také školou, kde Korczak vyvinul unikátní přístup k výchově dětí. Dětem bylo umožněno podílet se na rozhodování a na chodu zařízení, což je podobné Pitterovu důrazu na samostatnost a odpovědnost dětí v Milíčově domě. V sirotčinci zavedl systém samosprávy, kde měly děti vlastní parlament, soud a další funkce, což jim umožňovalo učit se samostatnosti, spravedlnosti a vzájemnému respektu. Podobně jako Pitter, Korczak věřil, že každé dítě má právo na respekt a důstojnost, což se odráželo v jeho přístupu k výchově. V průběhu druhé světové války Korczak pokračoval v péči o děti v sirotčinci navzdory těžkým podmínkám v židovském ghettu ve Varšavě. Spolu se svým týmem se snažil udržet normální denní režim a vzdělávání, aby poskytl dětem pocit bezpečí a stability. Ačkoliv byly podmínky neuvěřitelně náročné, Korczak dokázal dětem udržet pocit důstojnosti a naděje. Korczakova práce v ghettu připomíná Pitterovu humanitární pomoc dětem poznamenaným válkou. Oba pedagogy spojovala víra, že výchova a lidská důstojnost jsou nesmírně důležité, zejména v dobách krize a konfliktu. Také Korczak myslel na vyžití mimo městský ruch a poznání přírody, a proto organizoval letní tábory pro děti z chudých poměrů, kde se zaměřoval na vzdělávání a sociální dovednosti prostřednictvím her a zážitkové pedagogiky, podobně jako Pitter při organizaci

výletů a aktivit v přírodě. Děti měly možnost trávit čas mimo domov, což pro ně bylo nejen příležitostí k odpočinku, ale i k rozvoji praktických dovedností a k rozvíjení sociálních vztahů. Tyto letní tábory poskytovaly dětem podporu a emocionální zázemí, což bylo klíčové pro jejich zdravý psychický vývoj. V obdobném duchu Pitter organizoval aktivity, které dětem umožňovaly rozvíjet jejich schopnosti a sebevědomí. Korczakovy iniciativy v sirotčinci a letních táborech vykazují podobné principy jako Pitterovy aktivity v Milíčově domě, ačkoli působili každý v jiné zemi a v jiných podmínkách (Proudy středoevropský časopis pro vědu a literaturu, 2010-2017).

Montessori, Korczak a Pitter byli průkopníky ve svém oboru a zaváděli inovativní metody ve vzdělávání a výchově dětí, které byly ve své době považovány za pokrokové a originální.

Přemysl Pitter svým životem a prací ukázal, že výchova a sociální práce mohou jít ruku v ruce a přinášet hluboké a dlouhodobé změny nejen v životech jednotlivců, ale i v celé společnosti. Jeho metody a přístupy zůstávají významným odkazem pro současné a budoucí generace pedagogů a sociálních pracovníků.

Olga Fierzová

Olga Fierzová strávila v Milíčově domě dlouhých sedmnáct let. Díky blízkému přátelství s Přemyslem Pittrem se Fierzová seznámila s principy Jana Ámose Komenského a uplatňovala je ve své pedagogické činnosti. Také hrála velmi důležitou roli v životě Přemysla Pittra a stála mu po boku při jeho pedagogické a sociální činnosti. Dávala přednost metodě dialogu, bylo pro ni důležité, aby děti pochopily smysl vysvětlované látky. Na kázeň měla jasný názor, tvrdila, že člověk by měl dodržovat pravidla a je také zodpovědný za své činy, trest je

pouze důsledek jejich nedodržení. Svět kolem samotného jedince by mu neměl zůstat lhostejný a podle toho by se také měl chovat. Stejně jako Pitter i Fierzová hledala jedinečný potenciál ve svých svěřencích. Nevolila k tomu metodu naslouchání jako její kolega, nýbrž vybrala si metodu pozorování. Odhalovala jejich silné a slabé stránky, předpoklady k dalšímu studiu. Chtěla dětem pomáhat zvolit si svůj směr, překonat překážky a také se jim snažila být dobrým příkladem. Fierzová fungovala spíše jako asistent pedagoga, své poslání viděla v opoře (Sbratření, sign III. g), kart. 11, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Olga Fierzová se věnovala vedení dětí ve výchovné dramatizaci, což odpovídalo dobovému pedagogickému kontextu. V období dvacátých a třicátých let minulého století byla dramatizace používána jako vyučovací a výchovný prostředek, vycházející z teoretických předpokladů činné školy. Dramatizace byla v té době podstatnou součástí výuky jak ve školách, tak v mimoškolní výchově. Fierzová se zabývala dramatizací s dětmi v jejich volném čase a kladla důraz především na výchovné aspekty. Jejím cílem nebylo použití dramatizace jen jako prostředku k hlubšímu osvojení látky, ale spíše na dosažení změn v chování a prožívání dětí. Její přístup k dramatizaci byl na pomezí pedagogiky a psychoterapie, přičemž děti korigovaly své chování a postoje zejména prostřednictvím svobodného tvoření a vciťování se do rolí. Fierzová je také autorkou osmdesátistránkového rukopisu, který se nazývá "O výchově dítěte dramatizací" (Deníky Olgy Fierzové, sign I. c), kart. 7, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Olga Fierzová byla označována jako pedagogický optimista nebo také realista. Tento přístup klade důraz na roli pedagoga a tvrdí, že vlastnosti jedince jsou formovány kombinací genetiky a vnějšího prostředí, kam zařazujeme právě

například výchovu. V Milíčově domě se její práce zaměřila na děti znevýhodněné a děti pocházející z rizikového prostředí. Jelikož si byla Olga Fierzová vědoma toho, že prostředí mohlo mít negativní dopad na jejich osobnost a tím pádem i na socializaci. Proto se snažila vytvořit prostředí, které by mělo pozitivní dopad na motivaci, dodržování pravidel a aktivitu. (Poznámky a výpisky Olgy Fierzové, sign. I. ch), kart. 14, Archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové). Dítě se stává svědkem různých problémů v rodině, které mohou v konečném důsledku vést k přenosu těchto vzorců na další generaci. Kvůli špatným životním podmínkám, jež byly mezi rodinami na Žižkově běžné, selhávala výchovná funkce rodiny, a děti si tak osvojovaly nevhodné způsoby chování a komunikace. Volný čas po škole a mimo rodinné prostředí často vyplňovaly aktivity spojené s rizikovým chováním, což mělo prokazatelně negativní dopad na vývoj dítěte (Bendl, s. 186-197, 2016).

Demokratický přístup ve výchově je styl výchovy, který klade důraz na vzájemný respekt, otevřenou komunikaci a spolupráci mezi rodiči a dětmi. Tento přístup je zaměřený na to, aby děti byly aktivními účastníky rozhodování a měly prostor k vyjádření svého názoru. Základními principy jsou respektování potřeb a práv dítěte, stejně jako vytváření prostředí, kde se dítě učí zodpovědnosti a seberegulaci. Jak již bylo zmíněno dříve, v Milíčově domě bylo běžné, že se vychovávatelé oslovovali tetičko nebo strýčku. Přemysl Pitter byl znám jako hodný strýček, ale na druhou stranu tetička Olga nebyla ta hodná. Byla přísná a požadovala dodržování pravidel i kázně. Ve výchově nikdy neustoupila ze svých zásad. Ten, kdo porušil nastavená pravidla, dostal napomenutí a bylo mu vysvětleno, co udělal špatně, tudíž nikdo neodcházel se špatným pocitem nebo s pocitem, že by byl nechtěný v Milíčově domě. Žádost o nápravu chování byla většinou ideálním řešením, protože dítě vždy touží po nové příležitosti k osobnímu zlepšení a chce si tím získat pozornost a respekt

vychovatele. Děti byly vedeny k analyzování vlastních chyb, kdy sám vychovatel nepoužíval direktivní přístup, ale využíval metodu dialogu (Deníky z Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové). Obvyklým cílem tohoto přístupu zůstává i dnes dosažení stavu, kdy dítě samo od sebe a postupem času přijme zásady ukázněného chování. Demokratický přístup ve výchově Olgy Fierzové je důležitý také z důvodu, že výchova je dlouhodobý proces, jehož výsledky se projeví až v budoucnosti. Výchova je tedy postupným vývojem budoucí osobnosti (Poznámky a výpisky Olgy Fierzové, sign. I. ch), kart. 14, Archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové).

Olga Fierzová přistupovala k výchově s vědomím, že skutečné výsledky pedagogické práce se projeví až v průběhu času. Věřila, že výchova není rychlý proces, ale spíše dlouhodobý závazek, který postupně formuje osobnost dítěte a pomáhá mu rozvíjet hodnoty, které budou ovlivňovat celý jeho život. Její výchovné principy vycházely z přesvědčení, že je důležité podporovat děti v postupném osvojování si hodnot, jako jsou zodpovědnost, sebeúcta, respekt k druhým a schopnost seberegulace. Tím jim chtěla dát základ, který by jim pomohl lépe čelit výzvám, kterým budou v dospělosti čelit. Fierzová byla pevně přesvědčena, že každý výchovný zásah má svůj význam a přispívá k budování dlouhodobé osobnostní stability dítěte. Každodenní struktura aktivit v Milíčově domě, od vzdělávacích lekcí až po dramatické hry a umělecké aktivity, byla navržena tak, aby podporovala děti nejen v momentálních dovednostech, ale také aby je učila přemýšlet o svých činech a jejich důsledcích. Tím se snažila předcházet povrchnímu či impulzivnímu jednání a podněcovat děti k uvažování nad tím, jak jejich chování ovlivňuje ostatní.

Stejně jako Přemysl Pittra i Olga Fierzová se zabývala estetickou výchovou, která v jejím pojetí zahrnovala rozvoj a kultivaci osobnosti ve vztahu k

přírodním krásám (praktická výchova) i k lidem (solidarita, ohleduplnost), to měli s Pittrem společné. Kromě jiného její koncepce zahrnovala i vztah k hudbě, literatuře, divadlu a kultuře obecně. Mezi výchovné aktivity patřila vystoupení, která byla doprovázena hrou na klavír. Někdy i samotná Fierzová musela zaskočit jako klavírní doprovod. Jiné dny byly na programu přednášky o známých skladatelích nebo se pořádalo společné čtení významných spisovatelů (Deníky z Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Fierzová působila při nacvičování různých divadelních scének jako mentor hlavně pro děti, které trpěly nízkou sebedůvěrou a pro děti, které nerespektovaly pokyny. Nezbytností této aktivity byla také zpětná vazba, hlavně pro plaché a problémové děti byla důležitá pochvala, aby neztratily motivaci. V dramatické výchově nebyl dbán důraz na přesné zapamatování textu, jelikož si Fierzová byla vědoma, že to není pro všechny děti ideální přístup. Pokud by pedagog zaujal pozici režiséra a kritizoval herce kvůli nedokonalému výstupu, špatně naučenému textu a podobně potom by celá pedagogická práce byla zbytečná.

Organizace a příprava divadelního prostředí, do které byli zapojeni i mladí herci, měla silný výchovný účinek. Děti se bavily, a přitom byly výchovně usměrňovány, aniž by si to uvědomovaly. Příprava kostýmů a kulis probíhala vždy před premiérou, aby se herci nesoustředili na jiné aktivity. Hraní zahrnovalo různé nácviky, zlepšování komunikačních dovedností, rozvíjení kreativity, motivaci, prožívání emocí, stimulaci kognitivních funkcí, rozvoj senzomotorických schopností a samozřejmě i podporu vzájemné soutěživosti, respektu, prosociálního chování a adaptace na skupinovou dynamiku (Deníky z Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Divadelní aktivity měly rovněž významný dopad na jejich komunikaci a verbální dovednosti. Děti se učily jasně a srozumitelně vyjadřovat, pracovat s intonací a emocemi a efektivně komunikovat své myšlenky. Tato dovednost jim usnadňovala interakce s ostatními a pomáhala jim překonávat ostych či strach z veřejného vystupování. Přístup Fierzové nebyl zaměřen na dokonalost představení, ale na to, aby děti prožily radost z vyjadřování a získaly důvěru ve své schopnosti. Celkově tak divadelní aktivity v Milíčově domě plnily nejen vzdělávací, ale i terapeutickou funkci. Byly nástrojem pro budování vztahů, rozvoje sebedůvěry, empatie a komunikačních dovedností. Díky nim se děti učily vnímat sebe jako součást komunity, kde každý má svou hodnotu a kde jsou jejich pocity a myšlenky respektovány. Tento přístup posiloval jejich schopnost navazovat kvalitní vztahy, což mělo zásadní vliv na jejich sociální integraci a připravenost na životní výzvy (Deníky z Milíčova domu, sign II. a), kart. 15, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Fierzová rovněž považovala za důležité učit děti trpělivosti a odolnosti vůči překážkám. Věděla, že během jejich výchovy nastanou těžké chvíle, ale snažila se je naučit, že úspěch není okamžitý, nýbrž přichází po dlouhodobé práci a odhodlání. Tento přístup jim pomáhal přijmout i náročné situace s vědomím, že jsou součástí procesu jejich růstu a že chyby nejsou důvodem k selhání, ale příležitostí k učení (Deníky Olgy Fierzové, sign I. c), kart. 7, Archiv Přemysl Pittra a Olgy Fierzové).

Olga Fierzová věřila, že dětem je možné předat hodnoty a etické principy nejen výukou, ale i vlastním příkladem. V prostředí Milíčova domu působila jako vzor, který dětem ukazoval, že skutečný vztah k druhým lidem vychází z empatie, úcty a osobního závazku vůči druhým. Děti často přicházely z prostředí, kde zažívaly těžké rodinné situace a nejistotu, a právě osobní přístup

a lidskost Fierzové jim pomáhaly vytvořit si důvěru v druhé. Každodenní kontakt s ní byl pro děti stabilním bodem, na který se mohly spolehnout.

Fierzová věnovala každému dítěti individuální pozornost a pečlivě sledovala jeho potřeby i rozvoj. Často hovořila s dětmi o jejich radostech, starostech a strachu. Tento zájem neomezovala jen na povinnosti pedagoga. Považovala jej za nezbytnou součást výchovy a způsob, jak v dětech budovat pocit sounáležitosti a bezpečí. Díky tomu se děti mohly postupně otevřít a sdílet své obavy i naděje. Projevovala k nim opravdový respekt, což jim pomáhalo osvojit si hodnoty jako důstojnost a úcta k ostatním.

Její osobní zapojení se neomezovalo jen na školní prostředí. Fierzová se zapojovala i do běžného chodu domova, pomáhala s přípravami na akce a slavnosti, účastnila se společných aktivit a vždy byla připravena naslouchat. Svým přístupem dávala dětem najevo, že jsou pro ni důležité a že každý z nich má své jedinečné místo v kolektivu. Děti tak vnímaly Milíčův dům jako komunitu, kde mají svou hodnotu a kde jsou přijímány takové, jaké jsou. Tento model péče vytvářel atmosféru vzájemné důvěry, která byla základem pro jejich osobní a sociální růst.

Fierzová tak nejen učila, ale zároveň ukazovala, že lidskost a ochota pomoci druhým jsou základními kameny zdravé společnosti. Tento příklad pro děti znamenal hlubokou lekci o vzájemné podpoře, která v nich mohla přetrvat i do dospělosti a stát se základem pro jejich vlastní chování a jednání s druhými lidmi.

5. P. Pitter a současnost

Přemysl Pitter dosáhl svých pedagogických úspěchů prostřednictvím hluboké lásky k bližnímu svému, tolerantnímu přístupu a příkladnému chování. Svou výchovu zakládal na duchovních principech vedoucích k praktickému křesťanství. Ačkoli neměl formální pedagogické vzdělání, jeho neochvějná láska k dětem a dychtivost jim pomáhat byly jeho největšími motivacemi. V mnoha ohledech byly děti samy jeho nejlepšími učiteli. Navzdory neúnavné a intenzivní péči, kterou dětem věnoval, zůstával pevně přesvědčen, že nic nemůže nahradit hodnotu rodinné výchovy. Jeho zásady ryzího křesťanství, které byly přístupné jak katolíkům i evangelíkům a srozumitelné i lidem bez náboženského vyznání, činí myslitelský a vychovatelský odkaz Přemysla Pittra stále nesmírně aktuálním a inspirujícím (Turková, 2006).

Přemysl Pitter vždy žil pro ostatní, hlavně pro ty nejvíce zranitelné a tím byly děti. Rád s nimi trávil čas a předával jim své zkušenosti i morální zásady a snažil se vychovat dobré osobnosti, které by byly součástí společnosti bez válek. Všechno si pečlivě poznamenával a zapisoval do deníků, které jsou k nahlédnutí v archivu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové.

Nejen Přemysl Pitter, ale i jeho spolupracovníci zasáhli do života mnoha dětí, kterým se snažili ze všech sil pomoci. Pomáhat bližnímu svému, tím se řídili po celý svůj život. A že jejich práce nebyla marná, můžeme vidět u Olgy Havlové, která ve svých deseti letech navštěvovala onen Milíčův dům. Možná i díky Přemyslu Pittrovi, který v ní mohl vzbudit sociální cítění, ke konci dvacátého století založila nadaci. Výbor dobrá vůle pomáhá lidem, kteří se kvůli svému zdravotnímu nebo sociálnímu stavu nemohou začlenit do

společnosti. Nadace se proto snaží o rozvíjení duchovních hodnot, vzdělání, ochranu lidských práv a všeobecně uznávaných humanitárních hodnot. Podle pamětnice Blanky Sedláčkové uměl Přemysl Pitter děti oslovit a zaujmout a paní Sedláčkovou zaujal na tolik, že převzala jeho myšlenky a hodnoty a řídila se jimi po celý svůj život a předává je dále. Místo toho, aby následovala rodinnou tradici a stala se lékařkou, zvolila si práci vychovatelky a pomáhala potřebným. I u výchovy svých vlastních dětí využila Pittrovy výchovné metody. Podle Blanky by každý člověk neměl žít jen pro sebe, nemyslet jen na sebe, ale myslet i na druhé. Třeba jen slovíčkem jim pomoci, může to pro daného jedince znamenat mnohem více než si každý myslí. Dále podle ní chybí dnešním dětem a mládeži vzor, ideály a potřebné vedení. Toto všechno bylo v Milíčově domě přítomno díky Přemyslu Pittrovi a jeho kolegům. Ti se snažili předat dětem to nejlepší z nich a dát jim dobrý vzor (Pánková, 2023).

Po nedobrovolném odchodu Přemysla Pittra byl Milíčův dům transformován na celotýdenní družinu pro mládež a internát pro žáky základní devítileté školy. Na konci sedmdesátých let se z něj stala speciální mateřská škola s pouhými dvěma třídami, a o dvanáct let později, v roce 1988, se Milíčův dům proměnil na standardní mateřskou školu. V devadesátých letech byl provoz přerušen kvůli rozsáhlé rekonstrukci. Na začátku dvacátého prvního století, po padesáti dvou letech, budova konečně získala svůj zasloužený název - Mateřská škola Milíčův dům. Tento název reflektuje její dlouholetou službu a pomoc dětem, která zůstala stálá po celou dobu jejího fungování. Díky ředitelce Martě Vrabcové se k dědictví Přemysla Pittra mateřská škola vrátila již v roce 1996 než získal svůj zasloužený název. Paní ředitelka se snažila navázat na jeho odkaz. Ten byl během totalitního režimu utlumen a český národ o něm ztratil povědomí, proto se rozhodla kontaktovat pamětníky, kteří si na odkaz Přemysla Pittra stále ještě pamatovaly a získala od nich cenná svědectví, které

potřebovala proto, aby jeho odkaz byla schopna obnovit. Jedním z klíčových svědků byla Blanka Sedláčková, která navštěvovala onen Milíčův dům. Přemysl Pitter se snažil, aby Milíčův dům byl vždy otevřen všem dětem bez rozdílu, a i současná mateřská škola chtěla pokračovat v tomto duchu. Mezi hlavní zásady patří otevřenost, vstřícný a příkladný vztah k dětem a tolerance (Vrabcová, 2002).

Rozhovor PhDr. Markéty Pánkové s Blankou Sedláčkovou, který proběhl v rámci programu Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského, přinesl zajímavý pohled na život a práci Blanky Sedláčkové, jelikož byla ve středu dění Přemyslovy činnosti a byla velmi ovlivněna bohatým prostředím a inspirativními osobnostmi Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. Blanka Sedláčková byla také bývalou spolupracovnicí Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. V dětství navštěvovala Milíčův dům kvůli své babičce, která chodila na setkání s Pittrem. Po druhé světové válce se zapojila do "akce zámky", zaměřené na pomoc dětem postiženým válkou, a poté pracovala jako vychovatelka v Milíčově domě až do roku 1951. Celý život věnovala práci s dětmi jako vychovatelka, metodička školních družin a krajská lektorka. Po roce 1989 se aktivně angažovala v propagaci odkazu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, spolupracovala s mládeží, konzultovala seminární práce a vystupovala na besedách a konferencích (Pánková, 2023).

Kromě důležitých informací, svědectví a pedagogických děl získala paní ředitelka Vrabcová i předměty, které sám Přemysl Pitter využíval. Proto je možné ve druhém patře v Mateřské škole Milíčův dům vidět repliku Pittrový kanceláře (Vrabcová, 2002).

Mateřská škola poskytuje předškolní vzdělávání pro děti od tří do šesti let. Nachází se zde čtyři třídy a z toho jsou dvě třídy zaměřené na děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Mateřská škola Milíčův dům je státní školou, pracuje podle Školního vzdělávacího programu „Všichni jsme kamarádi“, který vytváří a inovuje celý pedagogický sbor školy. Za důležité považuje prostředí, ve kterém se dítě vzdělává – musí pro něj být podnětné, bezpečné a připravené tak, aby samo mělo zájem se všestranně rozvíjet. Osobnost pedagoga děti tímto prostředím provází a společně s dítětem hledá vhodné cesty rozvoje dítěte (Mateřská škola Milíčův dům, 2008).

Stále navazují na demokratický přístup, který byl v Milíčově domě typický a je vhodný pro rodiny, které chtějí podporovat zdravý rozvoj osobnosti dítěte, zvyšovat jeho sebevědomí a podporovat jeho schopnost samostatného myšlení a rozhodování. Mezi výhody patří lepší seberegulace, kdy jsou děti vedeny k tomu, aby se rozhodovaly na základě empatie a logiky, což zároveň pomáhá k rozvoji jejich vnitřní disciplíny. Dítě, kterému je nasloucháno a jeho názor je brán vážně, si buduje a posiluje své sebevědomí a tím získá větší důvěru v sebe samo, své schopnosti i myšlení. Celým tímto procesem si osvojuje sociální dovednosti. Mezi úskalí tohoto přístupu může patřit časová náročnost, jelikož zahrnuje diskusi a hledání kompromisů místo autoritativního rozhodování. Zádrhel může přijít i za strany rodičů, kteří musí být schopni najít rovnováhu mezi poskytováním volnosti a nastavováním hranic, což může být někdy obtížné.

Koncept Mateřské školy Milíčův dům je zasazen do odkazu myšlenek Přemysla Pittra, který představuje základní pilíře tolerance a bezvýhradné lásky k dětem. V tomto duchu se mateřská škola aktivně zasazuje o podporu rodinného prostředí, chápaného jako nepostradatelná část vzdělávání dítěte. Její

role se tak stává nejen doplňující, ale i harmonicky doprovázející vývoj dítěte a jeho rodinného prostředí. Z tohoto podstatného základu vyrůstá školní vzdělávací program s názvem "Hrajeme si spolu". Mateřská škola se zavázala k vytváření prostředí, kde se děti mohou cítit nejen pohodlně, ale především sebestjistě a plně si uvědomují všechno bohatství světa kolem sebe. Podněcuje jejich touhu po poznání a tvoření, rozvíjí schopnost pomáhat druhým a umožňuje jim budovat radostnou a harmonickou atmosféru, která je základem pro vzájemné vztahy jak mezi dětmi, tak mezi dětmi a dospělými. Zároveň je klíčové respektovat individuální tempo každého dítěte, neboť právě v tom spočívá jedinečnost jejich osobnosti a potenciál pro další rozvoj. Mateřská škola Milíčův dům také přináší bohatý program zájmových činností, kroužků a společných setkání. Obsah školního vzdělávacího programu Hrajeme si spolu v Milíčově domě a jeho tři základní pilíře jsou sestaveny podle myšlenek a odkazu Přemysla Pittra. V mateřské škole věří, že tolerance je v dnešním světě velmi důležitá a nezbytná, a to převážně ve výchově. Stejně jako Přemysl Pitter uplatňují otevřený dialog ohledně výchovy. To umožňuje svobodné vyjadřování a otevřenou mysl k názorům druhých. Ten implementují jak ve škole i v rodinách a společně s rodiči hledají vhodné metody pro další rozvoj dětí. Samozřejmě je také důležitá tolerance k rozmanitosti, jelikož v mateřské škole se nachází děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzájemný respekt zde panuje i mezi pedagogy, dětmi i ostatními zaměstnanci a všemi, kteří mají s Milíčovým domem něco společného (Mateřské škola Milíčův dům, 2019). Můžeme sem zahrnout rodiče a komunitu okolo školy. Kromě tolerance v mateřské škole je důležitá i otevřenost. Přijímány jsou všechny děti od nejstarších po nejmladší do naplnění kapacity. Je otevřená okolí i svým zaměstnancům, aby prostředí bylo, co nejpříjemnější a vzdělávání zde bylo co nejefektivnější pro všechny. Nebrání se inovativním přístupům ani novým myšlenkám. Je i otevřená rodičům, hledají společná řešení všech možných

problémů. Posledním základním pilířem je osobní příklad. Stejně jako Přemysl Pitter i zaměstnanci a vedení mateřské školy moc dobře vědí, že je neefektivnější metodou vzdělávání a výchovy. Děti velmi často napodobují, co vidí u dospělých, proto je dobré jim předat ty nejlepší hodnoty a myšlenky do života. Osobní příklad znamená nejen dobrý příkladný přístup a chování, ale také i schopnost omluvit se a přiznat chybu (Mateřské škola Milíčův dům, 2019).

Mateřská škola Milíčův dům se snaží při výchově a vzdělávání dodržovat hlavní zásady Přemysla Pittra. První a tou nejpodstatnější zásadou, kterou on sám nejvíce vyzdvihoval, je jedinečnost každého člověka. V poslední době stále více škol přistupuje k uplatňování této zásady. Akceptovat jedinečnost a rozvíjet silné stránky každého dítěte a zároveň ho přijmout i s jeho nedostatky. Důležité je ohleduplnost k zásadě, ale také její šíření. Žádné dítě není dokonalé a je klíčové si tento fakt uvědomit a pracovat s ním. A proto je kladen důraz i na individuální potřeby každého dítěte. V rámci své pedagogické činnosti se snaží v Milíčově domě s těmito potřebami pracovat. Nejprve je ale nutné potřeby dětí rozpoznat. V praxi to může znamenat například uplatnění individuálních vzdělávacích plánů v inkluzivním vzdělávání nebo nastavení podpůrných opatření pro děti se speciálními potřebami. Přístup k dětem jako k jedinečným osobnostem se odráží také ve způsobu, jakým jsou dnes rozvíjeny dovednosti pedagogů – od práce s motivací žáků až po rozpoznávání a řešení specifických problémů. Rodinná výchova je další ze zásad, které mateřská škola vyznává, jelikož je nejdůležitějším, co dítě v životě má. Proto se snaží spojovat rodinu s mateřskou školou pomocí různých akcí a aktivit a pravidelně informovat rodiče dítěte. Také věří, že dobrý příklad, který sám vyznával i Přemysl Pitter, pomáhá uvědomovat si vlastní chování a reakce ve společenských situacích a umět se přizpůsobit. Na to navazuje i uvolněné

prostředí, kde děti mohou vyjadřovat své emoce a city, které nejsou přehlíženy. Děti se tak učí poznávat, co cítí, pojmenovávat tyto pocity a poznávat emoce druhých. Tímto přístupem se snaží předejít nežádoucím situacím. Jde o snahu reálně zhodnotit situaci a čínorodě a samostatně předejít konfliktům. Mateřská škola Milíčův dům se snaží pracovat i s názory ostatních, protože si je vědoma to, že styl výchovy a vzdělávání nemusí vyhovovat všem. Není vázaná na předem připravený program. Snaží se věnovat hlavně požadavkům dětí. Mateřská škola se zaměřuje převážně na témata, která děti zajímá a dává jim prostor ke kreativnímu vyjádření. Věnují se také životním situacím, které se zrovna vyskytují v životech dětí. Je otevřená k diskuzím ohledně vyučovacích metod, které jsou v subjektu praktikovány. Uvědomují si, že některé metody nejsou vhodné pro všechny, proto se je snaží kombinovat. Také jsou ochotni s rodinami řešit problémy jejich ratolestí. Může se jednat o malé každodenní, nebo i závažnější problémy. Samozřejmě nemohou vyřešit všechno ze dne na den a také ne vždy se jedná o jednoduché řešení. Spolu s rodinami navrhuji různá východiska a metody. Celý tento proces je zcela diskrétní a probíhá jen mezi školou a rodinou dítěte (Mateřská škola Milíčův dům, 2019).

Přemysl Pitter ve své práci s dětmi využíval širokou škálu výchovných metod, které byly často revoluční pro dobu, ve které působil. Tyto prvky vycházejí z jeho hlubokého respektu k osobnosti každého dítěte a z jeho přesvědčení, že výchova musí být komplexní a zaměřená nejen na intelektuální, ale i emocionální a morální vývoj dítěte. Pitterovy pedagogické metody v mnoha ohledech předběhly svou dobu a přinesly do pedagogiky něco nového. V době, kdy převládala autoritativní a uniformní výuka, přinášel Pitter do pedagogiky prvky, které se později staly základem moderního vzdělávání. Že jeho metody jsou stále aktuální a dají se stále využívat ve výchovném a vzdělávacím procesu, je vidět výše, kdy na jeho myšlenky navazuje samotná školka. A

většinu toho, co bylo v Milíčově domě považováno za něco unikátního a výjimečného, je v dnešní době považováno za samozřejmou věc. Fungují školní družiny, kde děti mohou trávit čas po škole, existují kroužky, kde děti mohou rozvíjet své dovednosti. Fungují Domy dětí a mládeže, které organizují kroužky, různé akce pro rodiče s dětmi nebo také příměstské i pobytové tábory. Neformální oslovování v mateřských školách již bývá zcela běžné. Děti tak své učitele oslovují jako tetičku, strýčka nebo také jménem. Stejně jako to bylo běžné v Milíčově domě. Děti tak byly a jsou v přátelském prostředí. I v některých základních školách již přešly na systém neformálního oslovování křestními jmény. Jedním z klíčových prvků Pitterovy pedagogiky byly pravidelné diskuzní kroužky. Během těchto setkání byly děti povzbuzovány k tomu, aby sdílely své zážitky, vyjadřovaly své názory a naslouchaly ostatním. Tento přístup rozvíjel jejich schopnost komunikace, aktivního naslouchání a respektu k názorům druhých. Pitter věřil, že otevřená komunikace podporuje důvěru mezi dětmi, i mezi dětmi a vychovateli. Diskuzní kroužky přinesly dětem možnost vyjádřit své emoce a přemýšlet o hodnotách, jako je pravdomluvnost a ohleduplnost. Dnešní pedagogové mohou tyto principy využít například v podobě skupinových diskuzí nebo třídních kruhů, kde děti dostávají prostor k vyjádření svých myšlenek a pocitů. Tímto způsobem lze podporovat otevřenou komunikaci a budování vzájemné důvěry. Pitter kladl důraz na spolupráci a společenský rozměr aktivit. Děti se pravidelně účastnily skupinových projektů a činností, které podporovaly práci v týmu. Tento přístup rozvíjel jejich schopnost kompromisu, týmové práce a řešení konfliktů. Práce ve skupině učila děti, jak respektovat názory ostatních, efektivně komunikovat a konstruktivně spolupracovat. Tento přístup se dnes odráží v pedagogických programech. Týmová práce se stala důležitou součástí školních osnov, protože pomáhá dětem připravit se na život v kolektivu a posiluje jejich schopnost budovat vztahy založené na respektu a spolupráci. Pitterova výchovná metoda

zahrnovala i aktivity, které dětem umožňovaly rozvíjet kritické myšlení a zodpovědnost za svá rozhodnutí. Pitter věřil, že výchova by měla dětem poskytnout příležitost přemýšlet o svých rozhodnutích a nést za ně odpovědnost. V některých aktivitách byly děti stavěny do situací, kde musely činit vlastní rozhodnutí a následně za ně nést odpovědnost. Tento přístup je základem dnešních výchovných programů, které se zaměřují na rozvoj samostatnosti a odpovědnosti. Současní pedagogové a sociální pracovníci mohou tento prvek Pitterova odkazu využít v rámci projektů a aktivit, které dětem umožňují převzít iniciativu a rozhodovat samostatně, čímž si posilují sebedůvěru a připravují se na dospělý život. Jedním z unikátních rysů Pitterovy pedagogiky byl nedirektivní přístup. V Milíčově domě nebyly děti nuceny do činností, které by jim nevyhovovaly. Místo toho měly volnost si vybrat, čemu se chtějí věnovat, což podněcovalo jejich zájem o vlastní rozvoj. Tento respekt k autonomii dítěte byl v Pitterově době výjimečný a byl inspirován Montessori pedagogikou, se kterou se seznámil v Anglii. Děti se mohly samy rozhodovat, což vedlo k rozvoji jejich vnitřní motivace a osobní zodpovědnosti. Dnes tento přístup nacházíme v různých formách alternativního vzdělávání, jako je Montessori, Waldorfská pedagogika nebo respektující výchova. Tyto směry se inspiroují podobným důrazem na respekt k osobnosti dítěte a jeho přirozenému vývoji. Nedirektivní přístup podporuje dětskou iniciativu a rozvíjí jejich schopnost rozhodovat o svých činnostech samostatně.

Pitterovy zásady jsou dnes uplatňovány ve všech programech, které přijímají holistický přístup k péči o dítě, tj. propojují zdravotní, emocionální a sociální péči. Například programy zaměřené na podporu duševního zdraví dětí po traumatických zážitcích často vycházejí z Pitterova přesvědčení, že uzdravení dítěte vyžaduje nejen materiální zabezpečení, ale také hlubší psychologickou a emocionální podporu.

Odkaz Přemysla Pittra pokračuje hlavně díky institucím, organizacím i jednotlivcům, kteří se inspirovali jeho humanitárním a pedagogickým přístupem. Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze spravuje archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, který obsahuje dokumenty, deníky a další materiály týkající se jeho činnosti. Tato instituce se aktivně podílí na udržování jeho odkazu a na zajištění dostupnosti jeho práce pro další generace pedagogů a studentů. V současné době se instituce snaží tyto materiály digitalizovat a zpřístupnit tak informace pro širší veřejnost. Kromě jiného byla také založena Nadace Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, jehož zřizovateli jsou spolek MILIDU (v roce 1980 založen v Curychu z iniciativy O. Fierzové), která byla založena s cílem podporovat a šířit odkaz Přemysla Pittra a jeho spolupracovnice Olgy Fierzové. Nadace organizuje aktivity zaměřené na připomínku jejich díla a také projekty v oblasti sociální práce, které podporují hodnoty, na kterých Pitter stavěl. Podílí se na organizaci vzpomínkových akcí, vydávání publikací o Pittrovi a pořádání přednášek a workshopů zaměřených na sociální pedagogiku (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2013–2024) Pitter byl evangelík a jeho činnost vycházela z hluboké křesťanské víry. Českobratrská církev evangelická připomíná jeho odkaz nejen v rámci svých kázání a vzdělávacích aktivit, ale také prostřednictvím akcí zaměřených na charitativní pomoc a sociální služby (Český bratr, 2013). Dalo by se říci, že odkaz Přemysla Pittra nalezneme i na Evangelické akademii v Praze, jelikož se tato vzdělávací instituce se zaměřuje na přípravu studentů na práci v sociální a charitativní oblasti. Akademie tedy šíří Pitterovy hodnoty tím, že klade důraz na etiku, sociální spravedlnost a pomoc potřebným a tedy oblasti, které byly pro Pittrovu práci zásadní. I organizace, které se zaměřují na uctívání památky obětí nacistického režimu a obětí holocaustu zmiňují osobnost Přemysla Pittra, jelikož mezi tyto oběti patří

i děti, o které se staral a pomáhal jim v jejich v těžkých časech po válce. Jedná se třeba o Český svaz bojovníků za svobodu, která se věnuje připomínání obětí nacistického režimu. Svaz občas připomíná jeho zásluhy ve vztahu k záchraně židovských a německých dětí po druhé světové válce. Dále můžeme také zmínit Institut Tereziánské iniciativy. Institut se zaměřuje na vzdělávání o holocaustu a uchovávání památky obětí druhé světové války. V rámci svých vzdělávacích programů se věnuje také příběhům lidí, jako byl Přemysl Pitter, kteří se zapojili do pomoci dětem po válce (Institut Tereziánské iniciativy).

Pitterův přístup k výchově založený na respektu a empatickém naslouchání je dnes součástí mnoha programů, které se zaměřují na prevence rizikového chování, podporu sociálních dovedností a rozvoj emocionální inteligence. Mnohé současné iniciativy a metodiky pro práci s dětmi a mládeží vycházejí z podobných principů, jaké Pitter v Milíčově domě zaváděl. Například v programech zaměřených na práci s dětmi ze sociálně znevýhodněného prostředí nebo s dětmi v azylových domech se často využívají metody podobné těm, které používal Pitter.

Vliv Pitterových metod je patrný také v terapeutických programech pro děti z náročných životních podmínek, kde je kladen důraz na individuální péči, psychologickou podporu a rozvoj sociálních dovedností. Tyto přístupy se aplikují nejen v ČR, ale i v mezinárodním měřítku, přičemž pedagogové i terapeuti často čerpají inspiraci z jeho přístupu k dětem postiženým válkou. I samotní pedagogové a humanitární pracovníci po celém světě se i dnes inspiroují Pitterovým příkladem, který ukazuje, jak velký dopad může mít lidský přístup, empatie a trpělivost.

Jeho odkaz najdeme i ve výchovných a preventivních programech, které se zaměřují na rozvoj morálních hodnot, odpovědnosti a osobnostní integrity dětí a mládeže. Instituce, které působí v sociální oblasti, mohou v jeho přístupu najít inspiraci pro vytváření podpůrných programů zaměřených na rozvoj sebevědomí, empatie a etických hodnot. Řada pedagogů dnes klade důraz na inkluzi, osobní přístup a morální výchovu, což jsou principy, které Pitter razil už ve své době. V České republice se pravidelně konají konference, workshopy a další vzdělávací akce věnované Pitterovu odkazu. Tyto akce slouží k šíření jeho myšlenek a pomáhají udržovat jeho přístup živý pro další generace pedagogů a pracovníků v oblasti sociální péče.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala sociálně pedagogickou činností Přemysla Pittra, a to zejména v kontextu jeho nejvýznamnějšího projektu – Milíčova domu. Práce přináší podrobnou analýzu pedagogických metod a hodnot Přemysla Pittra, které byly uplatňovány v Milíčově domě. Mapuje vývoj jeho metodiky v kontextu meziválečného a poválečného období, což poskytuje ucelený pohled na historický vývoj sociální pedagogiky v Československu.

Výzkum ukázal, že Pitterova pedagogická práce, postavená na principech křesťanské lásky, tolerance a individuálního přístupu k dětem, byla nejen inovativní, ale také nadčasová a naplněná duchem lidskosti. Milíčův dům byl vybudován s cílem poskytnout dětem ze sociálně znevýhodněných rodin prostor pro výchovu, vzdělávání a seberozvoj v bezpečném a podporujícím prostředí. Pitterova víra ho vedla k tomu, že se zaměřoval na rozvoj morálních a etických hodnot u dětí, ne pouze na intelektuální či praktické dovednosti. Věřil, že výchova není jen o vědomostech, ale o formování charakteru a podporování duchovních hodnot. Cílem nebylo jen vzdělání v tradičním smyslu, ale především rozvoj odpovědnosti, soucitu a lidskosti. Proto se děti v Milíčově domě učily hodnotám jako pomoc druhým, upřímnost a zodpovědnost za své činy.

Přemysl Pitter uplatňoval výchovné a vzdělávací metody, které kladly důraz na rozvoj individuality každého dítěte. Kromě klasických vzdělávacích aktivit se zaměřoval na podporu morálních hodnot, jako jsou soucit, respekt, poctivost a vzájemná pomoc. Pitterův přístup k výchově byl specifický tím, že se snažil děti nejen vychovávat a vzdělávat, ale také jim předávat hlubší duchovní

hodnoty, inspirované křesťanskou etikou. Milíčův dům tak nefungoval pouze jako volnočasové centrum, ale jako místo, kde děti mohly zažít skutečný pocit sounáležitosti, lásky a přijetí. Kromě jiného se také zaměřoval na zážitkovou pedagogiku, při které vzdělávání probíhá prostřednictvím přímé zkušenosti. Ovšem v té době neměla ještě tento název a nebyla v Československu téměř vůbec rozšířena. Pitter věřil, že děti se učí nejlépe skrze zážitky, které v nich zanechávají hluboké emocionální a kognitivní stopy. Často organizoval výlety a aktivity v přírodě, které měly za cíl nejen pobavit, ale i podpořit dovednosti, jako je spolupráce, řešení problémů a rozhodování. Vytvářel situace, ve kterých děti mohly prakticky uplatnit to, co se naučily v běžných hodinách nebo co získaly skrze morální výchovu. Veškeré záznamy o výletech a podobných aktivitách zaznamenával v denících Milíčova domu, které jsou dostupné v archivu Přemysla Pittra.

Díky tomu, že dokázal spojit morální a sociální rozvoj s praktickými zkušenostmi, vytvořil prostředí, kde děti mohly nejen poznávat svět, ale také rozvíjet vztahy k sobě navzájem i k sobě samotným. Tento přístup ho řadí mezi osobnosti, které byly na svou dobu velmi pokrokové a jejichž metody mají významný odkaz pro současnou zážitkovou pedagogiku.

Milíčův dům měl zásadní vliv na životy dětí, které jej navštěvovaly, zejména těch ze sociálně slabých poměrů. Milíčův dům nabízel strukturovaný denní režim, který zahrnoval jak vzdělávací, tak volnočasové aktivity. Děti se zde nejen učily základní školní látku, ale měly také možnost rozvíjet své dovednosti a zájmy v prostředí mimo klasické školní zdi. Důležitým prvkem Pitterovy práce bylo propojení vzdělávání s praktickými činnostmi, jako byly práce na zahradě, řemeslné dílny a další aktivity, které dětem pomáhaly rozvíjet jejich sociální dovednosti a schopnost spolupráce. Některé Pitterovy

přístupy nacházíme v moderní pedagogice u předmětů zaměřených na výchovu k občanství a aktivní zapojení dětí do komunitních projektů. Děti jsou vedeny k tomu, aby si byly vědomy svých práv a povinností, respektovaly diverzitu a přispívaly k pozitivnímu prostředí. Současné školní programy na rozvoj občanských dovedností, které zahrnují aktivity zaměřené na sociální soudržnost, kritické myšlení a aktivní zapojení ve společnosti, staví na podobných principech, které Pitter do své práce zapojoval.

Pedagogické metody, které Pitter uplatňoval, měly také dlouhodobý dopad na rozvoj sociální pedagogiky v Československu. Jeho důraz na individuální přístup, budování morálních hodnot a vytváření pozitivního prostředí se stal inspirací pro další pedagogy a sociální pracovníky. Milíčův dům, spolu s Pitterovou aktivitou během Akce zámky, kdy se zaměřil na záchranu dětí z koncentračních táborů a později i německých dětí, přispěl k jeho mezinárodnímu uznání. Pitterův příklad ukazuje, jak lze pomocí pedagogických principů dosáhnout hlubokého humanitárního vlivu.

Jedním z klíčových zjištění této práce je, že mnoho metod, které Pitter používal, lze aplikovat i v současné praxi sociální pedagogiky. Například důraz na rozvoj empatie, respektu a morálních hodnot je dnes stále velmi aktuální. Vzdělávání zaměřené na osobní rozvoj a individuální přístup k dětem, které Pitter prosazoval, se ukazuje jako účinné i v moderním kontextu, kde je důležité přizpůsobit výuku a výchovu potřebám jednotlivce. V dnešní době stále probíhá tradiční vzdělávání, které je doplněno o inovativní metody, které právě Pitter sám prosazoval a viděl jako účinnější.

Děti nebyly vnímány pouze jako objekty pomoci, ale jako rovnocenní partneři, kteří potřebují nejen základní materiální potřeby, ale také emocionální a

duchovní podporu. Svým přístupem se snažil vybudovat prostředí, kde se děti cítily bezpečně a byly přijímány bez ohledu na své chyby nebo traumata. Odpouštění a pochopení byly klíčovými hodnotami, které se promítaly do každodenního fungování Milíčova domu. Přemysl Pitter a jeho přístup k výchově a sociální péči zůstávají inspirací i pro dnešní vzdělávací a sociální pracovníky. Jeho principy individualizované péče, tolerance a inkluze mají v moderním kontextu zásadní význam a ukazují cestu, jak se postavit k výzvám, kterým čelí dnešní pedagogika i sociální práce.

Pitterův důraz na individuální přístup k dítěti se odráží v současné snaze respektovat jedinečnost každého jedince a podporovat jeho osobnostní rozvoj na základě jeho vlastních potřeb a schopností. Tento přístup se stal základem inkluzivního vzdělávání, které se dnes běžně uplatňuje v práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo v multikulturním prostředí. Pitter ukázal, že individualizace není jen metodický postup, ale postoj, který je třeba kultivovat, aby každé dítě mělo možnost růst v bezpečném a podporujícím prostředí. Tolerance a inkluze, které byly jádrem jeho práce, rezonují s dnešními cíli podporovat vzájemný respekt a překonávat bariéry mezi dětmi různých kultur, náboženství nebo sociálních prostředí. Jeho přístup k dětem bez ohledu na jejich původ se stal příkladem toho, jak mohou pedagogické a sociální instituce hrát klíčovou roli v boji proti předsudkům a sociálnímu vyloučení. V době, kdy se stále více zaměřujeme na rovné příležitosti a podporu znevýhodněných skupin, působí Pitterův odkaz jako cenné vodítko pro každodenní práci s dětmi.

Výzkum také ukázal, že Pitterova pedagogická činnost v meziválečném období a po druhé světové válce byla formována především jeho snahou pomoci nejzranitelnějším členům společnosti – dětem. Pitter byl ovlivněn

křesťanskými hodnotami a vírou v důstojnost každého člověka, což se odráželo v jeho výchovném přístupu. Děti v Milíčově domě byly vedeny k tomu, aby si vzájemně pomáhaly a podporovaly se bez ohledu na sociální nebo kulturní rozdíly. Tímto přístupem Pitter nejen pomáhal jednotlivcům, ale přispíval také k sociální soudržnosti v širší komunitě. Během poválečných let, kdy byl Milíčův dům centrem humanitární pomoci, Přemysl Pitter neúnavně pracoval na záchraně a integraci dětí, které byly hluboce poznamenány válkou. Tato fáze jeho práce byla nejen pedagogickou, ale také humanitární misí, kterou Pitter naplňoval s obdivuhodným nasazením.

Celkově lze říci, že Přemysl Pitter přinesl české a evropské pedagogice nezaměnitelný přínos, a to jak v oblasti teorie, tak praxe. Jeho odkaz v oblasti sociální pedagogiky je relevantní i v dnešní době, kdy stále čelíme výzvám spojeným se začleněním sociálně znevýhodněných skupin do společnosti. Pitterova práce nám ukazuje, že výchova a vzdělávání mohou být mocným nástrojem k dosažení společenské změny, a že přístup postavený na lásce, toleranci a individuálním přístupu může mít hluboký a trvalý dopad na životy těch nejzranitelnějších. Pitter navíc silně ovlivnil koncepty výchovy mimo tradiční školní prostředí a podporoval vzdělávací aktivity, které formují nejen intelekt, ale i morální postoje dětí. Tímto přístupem, tedy zaměřením na podporu a porozumění dětem bez ohledu na jejich minulost nebo kulturní pozadí, významně přispěl k formování moderních pedagogických teorií o výchově zaměřené na osobnostní rozvoj a sociální citlivost. Pitterovy myšlenky připomínají, že úspěšná výchova a vzdělávání nespočívají jen v předávání znalostí, ale v podpoře celkového rozvoje člověka, který by měl být veden k tomu, aby si vážil jak sebe, tak ostatních. Tímto způsobem Přemysl Pitter předběhl svou dobu a jeho přístup dodnes inspiruje moderní praxi v oblastech, kde se potkávají výchova, sociální podpora a humanitární hodnoty.

Seznam použitých informačních zdrojů

BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.

Brehony, K.J. (2000) Montessori, individual work and individuality in the elementary school classroom. *History of Education*, 29(2), pp. 115-128.

ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-147-8.

Dewey, John. *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: Macmillan, 1916.

Dewey, John. *Experience and Education*. New York: Kappa Delta Pi, 1938

FALTUSOVÁ, Magdaléna, 2008. *Milíčův dům Přemysla Pittra na pražském předměstí - příklad česko-německo-židovského soužití*. Praha: Pedagogické muzeum J.A. Komenského v Praze. ISBN 978-80-86935-07-2.

KOHN, Pavel, 1995. *Můj život nepatří mně: čtení o Přemyslu Pittrovi*. Praha: Kalich. ISBN 80-7017-852-3.

KORCZAK, Janusz. *Jak milovat dítě: internát a Domov sirotek : vybrané kapitoly z díla polského lékaře a vychovatele Janusze Korczaka*. Praha: MAKE*detail, 2012. ISBN 978-80-905124-4-3.

KOSATÍK, Pavel. *Sám proti zlu: život Přemysla Pittra (1895-1976)*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-971-0.

PASÁK, Tomáš. *Život Přemysla Pittra*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1995. ISBN 80-211-0212-8. Dostupné také z: <http://kramerusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:d6f89480-ccde-11e6-8032-005056827e52>.

PASÁK, Tomáš a PASÁKOVÁ, Jana. *Přemysl Pitter: život pro druhé : česko-německé soužití v díle Přemysla Pittra. Historická paměť. Medailóny*. Praha: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-137-X. Dostupné také

z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:e6731f30-89bf-11e3-bd09-005056827e51>.

Přemysl Pitter: život - dílo - doba : [sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22. a 23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze]. Praha: Pedagogické muzeum J.A. Komenského, 1996. ISBN 80-901461-4-7.

PITTER, Přemysl a FIERZOVÁ, Olga. *Nad vřavou nenávisti: vzpomínky a svědectví*. Praha: Kalich, 1996. ISBN 80-7017-972-4.

VRABCOVÁ, Marta. *Milíčův dům v proměnách času*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2002

Internetové zdroje:

Český bratr [online]. © Evangelická církev, datum neuvedeno [cit. 1. 10. 2024]. Dostupné z: <https://ceskybratr.cz/>

Institut Terezínské iniciativy [online]. © Institut Terezínské iniciativy, datum neuvedeno [cit. 1. 10. 2024]. Dostupné z: <http://www.terezinstudies.cz/>

MATEŘSKÁ ŠKOLA MILÍČŮV DŮM. O školce [online]. © 2008 [cit. 1. 6. 2012]. Dostupné z: <http://www.milicuvdum.cz/o-skolce/>

MATEŘSKÁ ŠKOLA MILÍČŮV DŮM. Školní vzdělávací program [online]. 2019 [cit. 1. 11. 2024]. Dostupné z: <https://www.milicuvdum.cz/wp-content/uploads/skolni-vzdelavaci-program-2019.pdf>

PÁNKOVÁ, Markéta a Blanka SEDLÁČKOVÁ. Rozhovor PhDr. Markéty Pánkové s Blankou Sedláčkovou [online]. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2023 [cit. 2024-09-12]. Dostupné z: <https://www.npmk.cz/novinky/muzeum/rozhovor-phdr-markety-pankove-s-blankou-sedlackovou>

Přemysl Pitter: Život a dílo [online]. © Pitter.eu, datum neuvedeno [cit. 1. 10. 2024]. Dostupné z: <http://pitter.eu/>

TURKOVÁ, Magdaléna. Přemysl Pitter. Metodický portál: Články [online]. 18. 09. 2006, [cit. 2024-06-13]. Dostupný z WWW:

<<https://clanky.rvp.cz/clanek/883/PREMYSL-PITTER.html>>. ISSN 1802-4785.

Vzpomínka na Janusze Korczaka. Online. PROUDY STŘEDOEVROPSKÝ ČASOPIS PRO VĚDU A LITERATURU. 2010-2017. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/journal/proudy/portrety/vzpominky/2012/2/Vzpominka-na-Janusze-Korczaka.php>. [cit. 2024-09-05].

Archivní prameny:

Archiv Přemysla Pittra a Olgy Fierzové, Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Praha.

- Deníky Olgy Fierzové, sign I. c), kart. 7
- Deníky Přemysl Pitter, sign I. c), kart. 6
- Deníky z Milíčova domu, sign II. a), kart. 15
- Posel z Milíčova domu, sign III. g), kart. 112
- Poznámky a výpisky Olgy Fierzové, sign. I. ch), kart. 14
- Sbratření, sign I. g), kart. 11